

Sikkerhedspolitisk barometer: CMS Survey 2021

Henrik Breitenbauch
Kristian Søby Kristensen
Jens Vesterlund Mathiesen
Lise Wiederholt Christensen
Mikkel Broen Jakobsen

Februar 2022

Kolofon

Sikkerhedspolitisk barometer: CMS Survey 2021

Denne rapport er en del af Center for Militære Studiers forskningsbaserede myndighedsbetjening for Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget. Formålet med rapporten er at skabe en faktuel basis for diskussionen om mål og midler i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Surveyet gentages årligt.

Center for Militære Studier er et forskningscenter på Institut for Statskundskab på Københavns Universitet. På centret forskes der i sikkerheds- og forsvarspolitik samt militær strategi. Forskningen danner grundlag for forskningsbaseret myndighedsbetjening af Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget.

Denne rapport er et analysearbejde baseret på forskningsmæssig metode. Rapportens konklusioner er ikke et udtryk for holdninger hos den danske regering, det danske forsvar eller andre myndigheder.

Læs mere om centret og dets aktiviteter på: <http://cms.polsci.ku.dk/>.

Projektgruppe:

Centerleder, ph.d. Henrik Breitenbauch

Vicecenterleder, ph.d. Kristian Søby Kristensen

Videnskabelig assistent, cand.scient.pol. Jens Vesterlund Mathiesen

Forsvarsanalytiker, cand.scient.pol. Lise Wiederholt Christensen

Specialkonsulent, cand.scient.pol. Mikkel Broen Jakobsen

Masthead

Security Policy Barometer: CMS Survey 2021

This report is a part of Centre for Military Studies' policy research services for the Ministry of Defence and the political parties to the Defence Agreement. The purpose of the report is to create a factual base for the discussion of ends and means in Danish foreign, security and defence policy. The survey is carried out on an annual basis.

The Centre for Military Studies is a research centre at the Department of Political Science at the University of Copenhagen. The Centre undertakes research on security and defence issues as well as military strategy. This research constitutes the foundation for the policy research services that the Centre provides for the Ministry of Defence and the political parties to the Defence Agreement.

This report contains an analysis based on academic research methodology. Its conclusions should not be understood as a reflection of the views and opinions of the Danish Government, the Danish Armed Forces or any other authority.

Read more about the Centre and its activities at <http://cms.polsci.ku.dk/>.

Project Group:

Director, Dr. Henrik Breitenbauch

Deputy Director, Dr. Kristian Søby Kristensen

Research assistant, cand.scient.pol. Jens Vesterlund Mathiesen

Defence analyst, cand.scient.pol. Lise Wiederholt Christensen

Special Consultant, cand.scient.pol. Mikkel Broen Jakobsen

Indholdsfortegnelse

1. Highlights	1
1.1 Syddagsordenen – en klar udfordring med en uklar håndtering	4
1.2 Skærpede udfordringer fra øst	7
1.3 Amerika er tilbage! En fornyet tro på USA	9
1.4 Forsvarsforliget, der gik, og forsvarsforliget, som kommer	12
2. Metode	18
3. Resultater	21
3.1 Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske udfordringer og prioriteter ..	21
3.2 Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitiske udfordringer og prioriteter ...	38
4. Appendix A	46

1

Highlights

Er USA på vej tilbage som Danmarks foregangsland på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område? Bør Danmark søge mere transatlantisk samarbejde efter en kaotisk tilbagetrækning fra Afghanistan? Svaret til begge dele er "ja" ifølge ekspertpanelet bag Center for Militære Studiers (CMS) sikkerhedspolitiske barometer.

Det sikkerhedspolitiske barometer bygger på et årligt survey, som er blevet gennemført for ottende år i træk i forsøget på at spore udviklinger – såkaldte trykforandringer – i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Surveyet anvender et ekspertpanel bestående af personer, som former, forstår og formidler dette område, til at vurdere betydningen af tidens centrale temaer og udviklinger i og omkring Danmark. På baggrund af surveyets data har det sikkerhedspolitiske barometer sporet udviklinger i det internationale udsyn hos danske politikere, embedsmænd, officerer, journalister, forskere og meningsdannere, på tværs af statslige og ikke-statslige institutioner siden 2014.

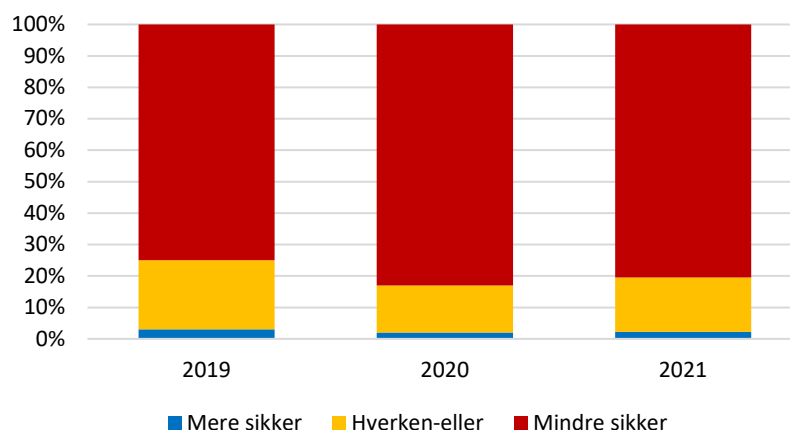
Selvom vi ser tilbage på året 2021 som (endnu) et bemærkelsesværdigt år i dansk og international sikkerhedspolitik med en række skelsættende begivenheder, skuer vi også frem mod et kommende dansk forsvarsforlig for perioden fra 2024, som allerede er under forberedelse. Derfor undersøger barometeret også aktuelle og nært forestående begivenheder, der udgør og driver samtalen om dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik i dag.

Barometeret arbejder med et strategisk kompas som rettesnor for undersøgelsens survey. Der er derfor blevet spurgt ind til fire geografisk definerede udfordringer:

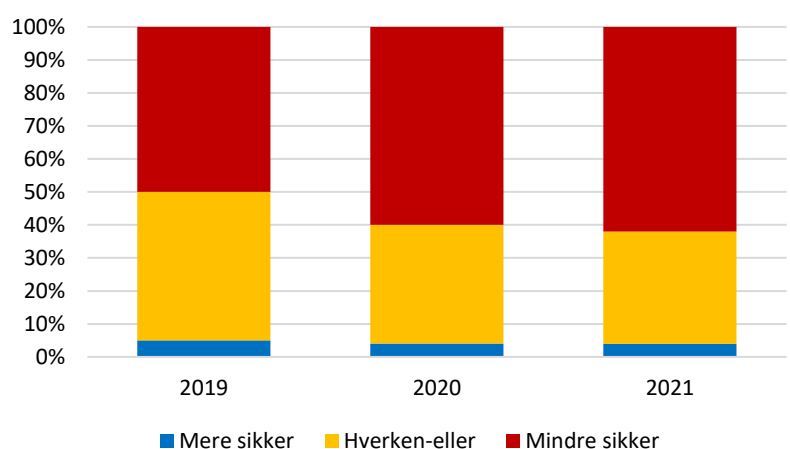
- 1) Én i syd fra blandt andet terrorisme og irregulær migration.
- 2) Én i øst fra mere selvhævdende adfærd fra Rusland og Kina.
- 3) Én i Vesten selv fra splittelse i EU og NATO.
- 4) Én i nord fra øgede spændinger i Arktis.

På tværs af de fire retninger tyder mange af årets udviklinger på, at Danmark ifølge barometerets respondenter går en endnu mere usikker periode i møde. Lidt mere end fire femtedele af respondenterne vurderer, at verden omkring Danmark er blevet mere usikker de sidste fem år (figur 1). Det internationale system er præget af strategisk konkurrence mellem USA og Kina, intern splittelse i Europa og russisk sabelraslen ved grænsen til Ukraine, som tester både EU og NATO. Dog ser respondenterne til en vis grad Danmark som skærmet eller afkoblet fra disse globale udviklinger, da relativt færre (omkring tre femtedele) mener, at Danmark er mindre sikkert i dag end for fem år siden (figur 2).

Figur 1: Hvorvidt respondenterne mener, at verden er mere eller mindre sikker i dag end for fem år siden. Procent (2019-2021).

Figur 2: Hvorvidt respondenterne mener, at Danmark er mere eller mindre sikker i dag end for fem år siden. Procent (2019-2021).

Mod **øst** er Rusland fortsat den største trussel, og kun 16 % af respondenterne vurderer, at Vestens forhold til Rusland vil forbedres i løbet af de næste fem år (figur 7). Kina fortsætter med at markere sig som global stormagt på den internationale scene og bliver anset som en strategisk udfordring for Europa af 82 % af respondenterne (figur 23). Mod **syd** er to tredjedele af respondenterne enige om, at udfordringerne vil blive større om fem år (figur 3). Disse udfordringer består hovedsageligt af irregulær migration (figur 32). Herunder vurderer lidt over halvdelen af respondenterne også, at anvendelsen af migrationsstrømme som sikkerhedspolitisk værktøj (som i Belarus i efteråret 2021) vil blive et større problem (figur 34). Mod **nord** forudsiger tre femtedele, at Arktis vil blive mere konfliktfyldt (figur 37). Dette er både drevet af Vestens krise med Rusland (figur 40) og den tiltagende globale konkurrence mellem USA og Kina (figur 41). Kigger vi på **Vesten** selv, herunder Danmark, er der fortsat meget lidt tro på, at Vesten kan undgå intern splittelse (figur 46). Særligt illiberale tendenser i Østeuropa (figur 49) vil svække det europæiske fællesskab, mens kinesisk indflydelse (figur 57) og Ruslands selvhævdende adfærd (figur 56) udgør de største udfordringer for Danmark. Dog er der en gennemgående større tro på, at USA er på vej tilbage som Danmarks vigtigste operationspartner og foregangsland, og oven på tilbagetrækningen fra Afghanistan mener tre fjerdedele af respondenterne, at Danmark bør søge mere transatlantisk samarbejde (figur 12). Hele 87 % mener, at Danmark ikke bør reducere dets internationale samarbejde (figur 63).

I en usikker verden, hvor trusler og udfordringer mod Danmarks sikkerhed er mange og stigende, mener respondenterne, at der er behov for både nye politiske strategier (figur 65, se også boks 1) og nye typer af indsætter for at værne om Danmarks interesser. Særligt beskyttelsen af EU's ydre grænser (figur 72), suverænitets håndhævelse i Arktis (figur 73) og kollektivt forsvar af NATO's territorium (figur 71) vurderer respondenterne, at det danske forsvar vil være mere engageret i om fem år. Af disse vil respondenterne prioritere det kollektive forsvar af NATO's territorium højest i et kommende forsvarsforlig (figur 18). Det giver et samlet billede af, at Danmark som småstat i en mere usikker verden i endnu højere grad bør engagere sig i internationalt samarbejde og internationale operationer for at imødegå udfordringer fra alle fire kompasretninger.

Et element af den praktiske realisering af Danmarks engagement ligger i indholdet af det kommende forsvarsforlig, som skal løbe fra 2024. De politiske forhandlinger påbegyndes i 2022, og barometerets resultater understreger, hvor vanskelig en opgave det er at foretage prioriteringer og fravalg i udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitikken. Netop derfor er det fortsat vigtigt at have en åben diskussion af prioriteringer, mål og midler i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Med det årlige sikkerhedspolitiske barometer håber vi på at kunne bidrage til debatten om betydningen af globale strategiske udviklinger og betingelser såvel som danske politiske muligheder.

Dette års barometer fremhæver fire temaer som kaster lys over de vigtigste tendenser for dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik i 2021 og fremover. Temaerne er:

- Syddagsordenen – en klar udfordring med en uklar håndtering
- Skærpede udfordringer fra øst
- Amerika er tilbage! En fornyet tro på USA
- Forsvarsforliget, der gik, og forsvarsforliget, som kommer

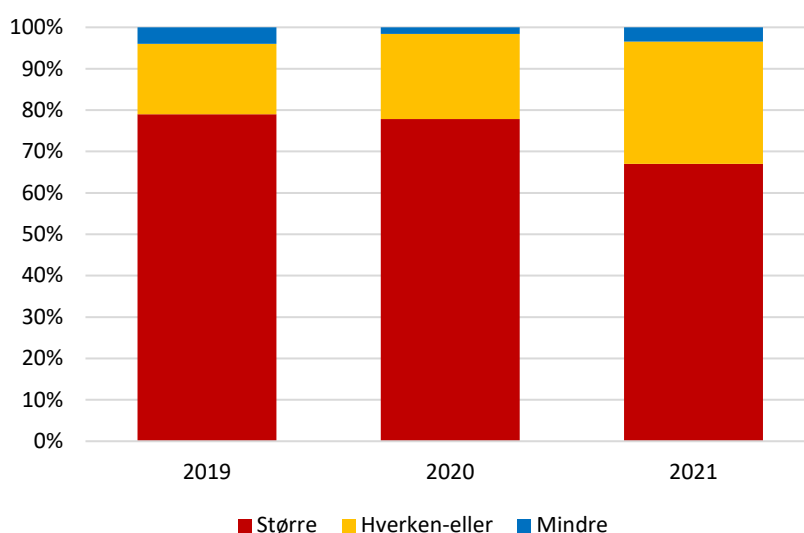
1.1

Syddagsordenen – en klar udfordring med en uklar håndtering

Det globale syd eller 'syddagsordenen' omfatter blandt andet udfordringer i form af irregulær migration og terrorisme samt håndtering heraf i form af krisestyrings- og stabiliseringsoperationer. Årets barometer viser en spænding mellem respondenternes vurdering af problemets omfang på den ene side og den forsvarspolitiske prioritering af håndteringen på den anden. Der er enighed om, at syddagsordenen indeholder et vedholdende og komplekst sæt af udfordringer, men omvendt prioriterer respondenterne ikke dagsordenen højt hverken i politiske strategier eller som militært operationsområde.

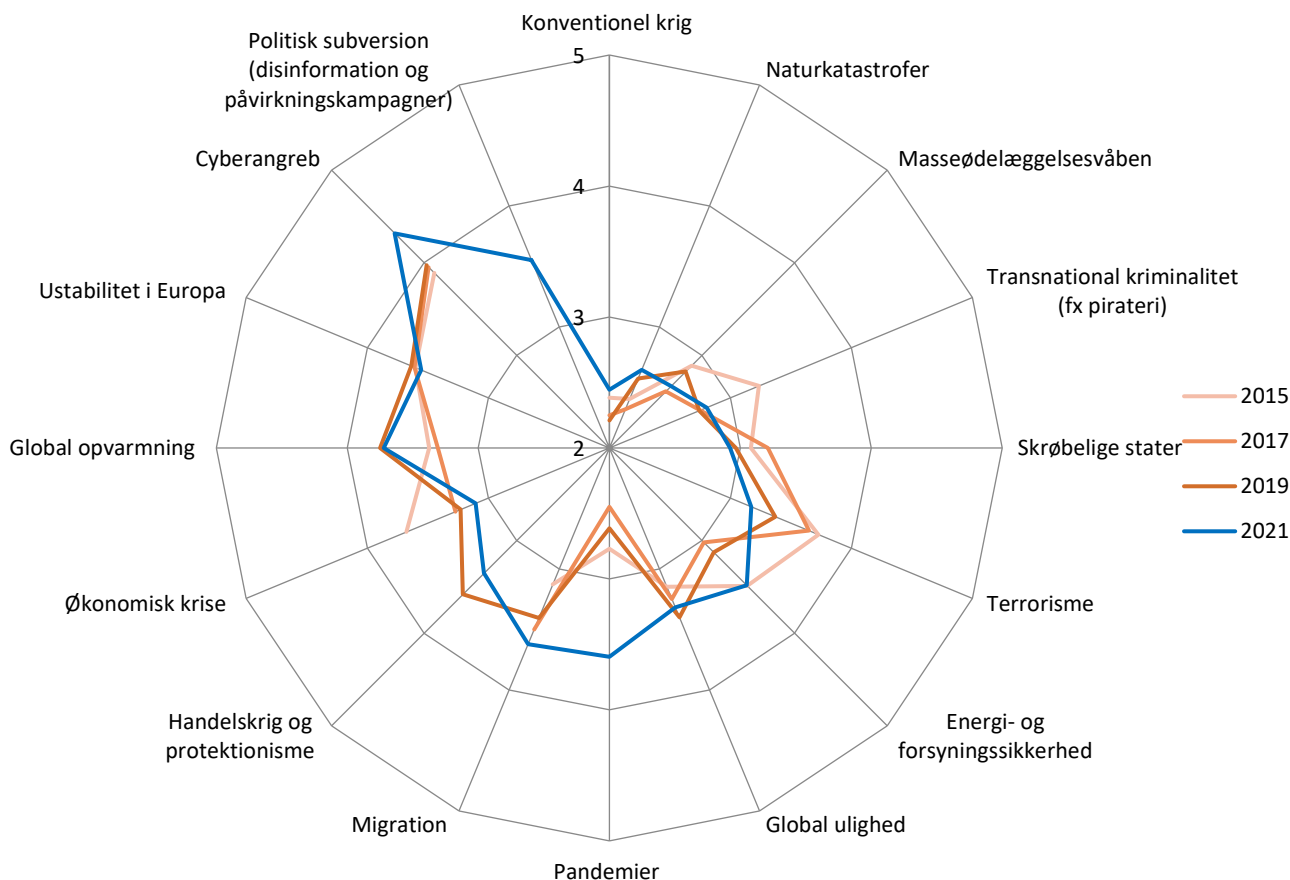
Som vist i figur 3, vurderer to tredjedele af respondenterne, at udfordringerne forbundet med migration og terrorisme samlet set vil blive større om fem år. Dette er særligt drevet af udfordringen fra migration, som næsten tre fjerdedele af respondenterne mener vil blive større (figur 32). Selvom andelen, der mener, at udfordringerne fra syd vil være større om fem år, er faldet siden sidste år (fra 78 % til 67 %), så eksisterer der fortsat en bred enighed om, at problemkomplekset mod syd vil forværres i den nærmeste fremtid.

Figur 3: Hvorvidt respondenterne vurderer, at irregulær migration og terrorisme fra syd samlet set vil være større eller mindre om fem år. Procent (2019-2021).

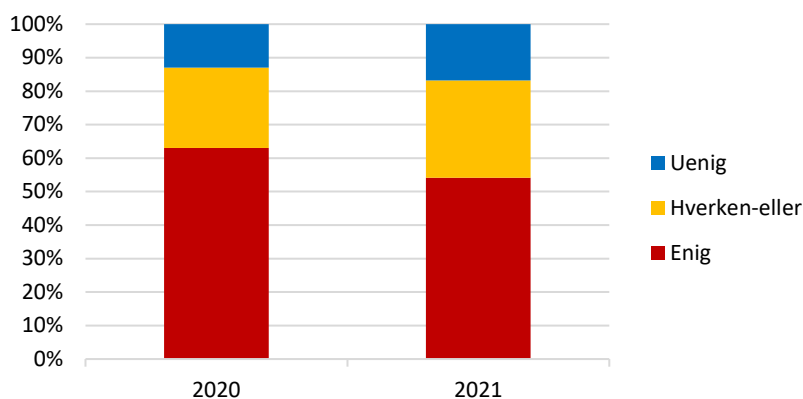
Ser vi samtidig nærmere på barometerets årlige trusseloversigt (figur 4), finder vi, at den primære udfordring fra syd – migration – vurderes som den tredjestørste trussel mod Danmark. Truslen fra migration (med værdien: 3,62) anskues på niveau med global opvarmning (3,72), pandemier (3,59) og politisk subversion (3,55) og er kun overgået af truslen fra cyberangreb (4,32). Dette stemmer overens med, at der er en udpræget enighed (95 % eller derover) blandt respondenterne om, at Danmark bør håndtere irregulær migration ved at bidrage til at opretholde EU's ydre grænser (figur 36) eller give støtte i nærområderne (figur 35).

Figur 4: I hvilken grad respondenterne mener, at nedenstående forhold udgør en trussel mod Danmark. Gennemsnit af ulige år (2015-2021). 1= i meget lav grad, 5= i meget høj grad.¹

Kigger vi på figur 5, som viser forventningerne til Danmarks indsats i det globale syd, vurderer over halvdelen af respondenterne (54 %), at det danske forsvar vil være mere engageret i krisestyrings- og stabiliseringsoperationer i det globale syd om fem år. Dette harmonerer med, at migration anses som en væsentlig trussel, og at problemkomplekset i syd vil forværres.

Figur 5: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i krisestyrings- og stabiliseringsoperationer i det globale syd. Procent (2020-2021).

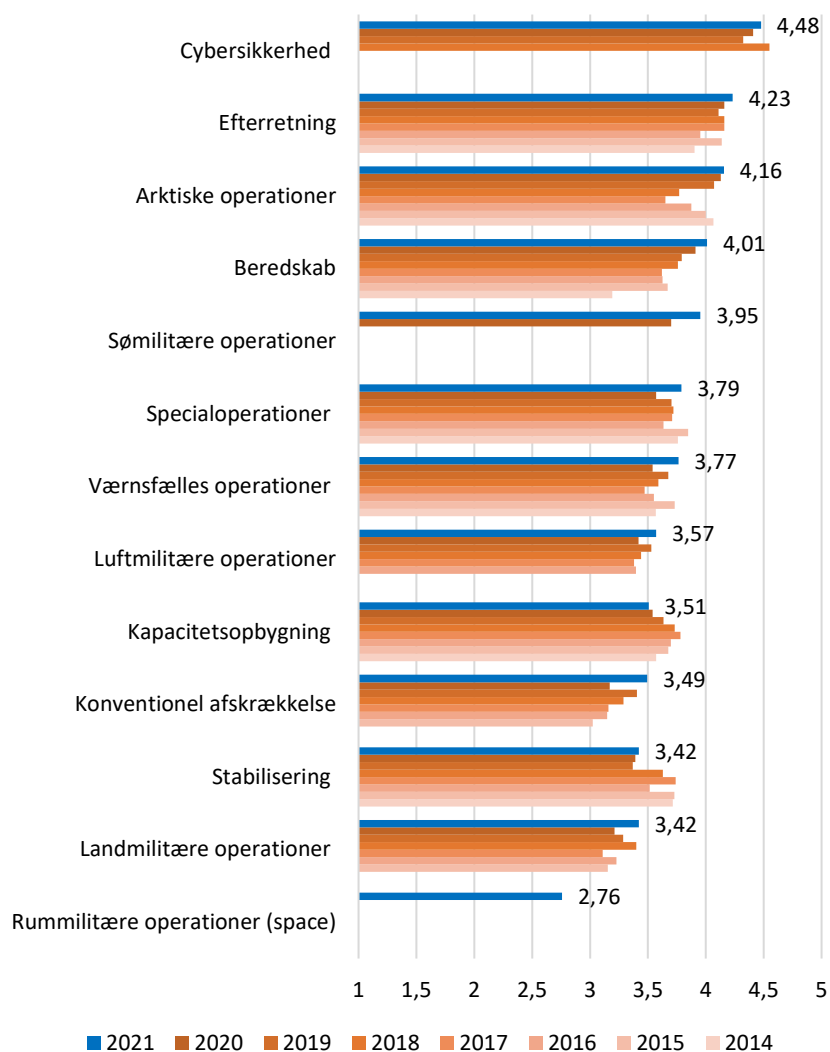

Disse vurderinger står imidlertid i modsætning til, hvordan respondenterne mener, at Forsvarets kapaciteter bør prioriteres i et kommende forsvarsforlig. Figur 6 viser respondenternes vurdering af, på hvilke områder Forsvaret har behov for at udvikle sine kapaciteter de næste fem år for at imødegå nye

¹ For en anden fremstilling af respondenternes vurdering af truslerne mod Danmark, hvor flere år er inkluderet, se figur 68

trusler. Stabiliseringsoperationer er (med en værdi på 3,42) placeret i bunden sammen med landmilitære operationer (3,42) og rummilitære operationer (space) (2,76). Forsvaret bør således ifølge respondenterne i mindre grad prioritere kapaciteter til stabilisering og i højere grad fokusere på cybersikkerhed, efterretning og arktiske operationer.

Figur 6: I hvilken grad respondenterne mener, at Forsvaret har behov for at udvikle sine kapaciteter på følgende områder inden for de næste fem år for at kunne imødegå nye trusler. Gennemsnit (2014-2021). 5= i meget høj grad, 1= i meget lav grad.

Den samme tendens gør sig gældende i respondenternes vurdering af, hvordan et kommende forsvarsforlig bør prioritere blandt seks typer af militære operationer (figur 18). Her er krisestyrings- og stabiliseringsoperationer den lavest prioriterede. På samme vis giver respondenterne "flygtninge, migration og udvikling" lavest prioritet, når de angiver, hvad en mulig udenrigs- og sikkerhedspolitisk strategi bør fokusere på (figur 19).

Syddagsordenen er dermed et tema, hvor der er en spænding mellem, hvordan "problemer" og "løsninger" opfattes. Respondenterne er meget bevidste om udfordringerne fra syd, men når der skal prioriteres, kommer stabiliseringsoperationer bagerst i køen. Det kan skyldes, at mange respondenter vurderer, at et kommende forsvarsforlig i højere grad skal prioritere blandt nye operationsområder (fx Arktis, Ukraine eller EU's grænsebevogtning). Dertil kommer, at flere kan have set den kaotiske

tilbagetrækning fra Afghanistan efter 20 års tilstedeværelse som endeligt bevis på, at krisestyrings- og stabiliseringsoperationer ikke fungerer efter hensigten. Dette kan også indikere et mere grundlæggende skifte i måden at anskue og håndtere irregulær migration som udfordring. Hvor Forsvaret før tog "ud" og håndterede udfordringerne i Afrika og Mellemøsten gennem stabilisering og kapacitetsopbygning, kan prioriteten i fremtiden i højere grad blive at håndtere disse ting "hjemme" ved Europas grænser.

Vil du vide mere om den politiske og militære håndtering af syddagsordenen?

Center for Militære Studier har flere relevante udgivelser:

- CMS Rapport: [Engagement eller afskærmning - nye strategiske pejlemærker for Europas syddagsorden](#), af Henrik Breitenbauch, Niels Byrjalsen og Laura H. Schousboe, 2018.
- CMS Rapport: [International antiterror-indsats i Sahel - Danmarks militære muligheder og risici i regionen](#) af Katja Lindskov Jakobsen og Torben Toftgaard Engen, 2019.
- CMS Baggrundspapir: *Syddagsordenen – Europas sydlige grænsearbejde* af Jens Vesterlund Mathiesen og Alexander Høgsberg Tetzlaff, 2022 (under udgivelse).

1.2

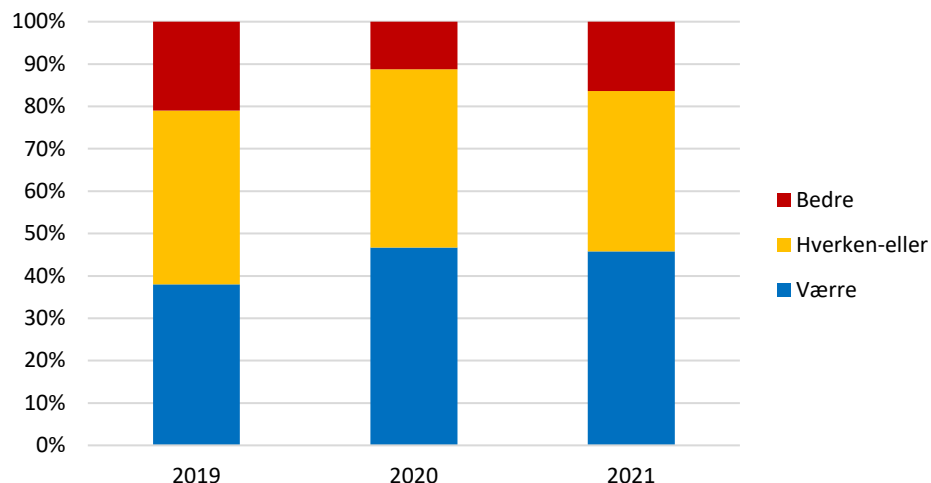
Skærpede udfordringer fra øst

Vesten, herunder Danmark, har i løbet af de seneste år oplevet et forværret forhold til både Rusland og Kina. Mere end fire femtedele af respondenterne er enige i, at Kina er blevet en sikkerhedspolitisk udfordring for Europa. Særligt moderniseringen af Kinas militær (figur 26) og Kinas brug af økonomiske og handelspolitiske pressionsmidler (figur 31) bliver i stigende grad vurderet som en strategisk udfordring for Danmark. Den samme tendens kan spores i Arktis, hvor omkring 70 % af respondenterne er enige i, at den globale stormagtskonkurrence mellem Kina og USA vil skabe øgede spændinger i regionen (figur 41). Der er dog stadig usikkerhed blandt respondenterne om, hvorvidt (og hvordan) den kinesiske udfordring skal håndteres militært. Respondenterne fordeler sig ligeligt mellem at være enige (38,4 %) og uenige (40,7 %) i, at det danske forsvar vil være engageret i operationer i Indo-Pacific om fem år. Dette indikerer, at den kinesiske udfordring ifølge respondenterne er kommet for at blive, men at den på nuværende tidspunkt ikke entydigt kræver dansk engagement i internationale operationer i Kinas nærområde. Selvom Kina ikke er lige så nærværende og aktuel som truslen fra Rusland, så er Kinas stigende globale indflydelse allerede forankret som en langsigtet strategisk udfordring i respondenternes svar.

Den største sikkerhedspolitiske udfordring og militære trussel skal ifølge respondenterne findes ved Europas grænse i form af Rusland. På trods af Kinas stigende betydning eksisterer der en gennemgående enighed blandt respondenterne om, at Rusland udgør den største og mest presente sikkerhedspolitiske udfordring for Vesten, Europa og Danmark.² Som figur 7 viser, så har størstedelen af respondenterne (i 2021 84 %) længe været enige om, at Vestens forhold til Rusland ikke bliver bedre.

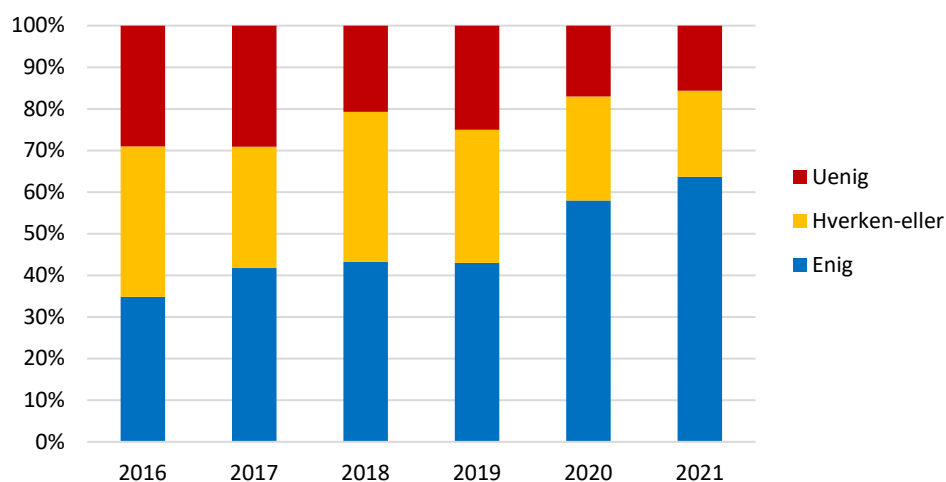
² Det skal bemærkes, at dataindsamlingen fandt sted i midten af december 2021, hvor der var stor mediebevågenhed om russisk oprustning nær grænsen til Ukraine. Det kan ikke udelukkes, at denne timing har påvirket respondenternes svar i en mere Ruslands-kritisk retning.

Figur 7: Hvorvidt respondenterne mener, at Vestens forhold til Rusland vil være værre eller bedre om fem år. Procent (2019-2021).

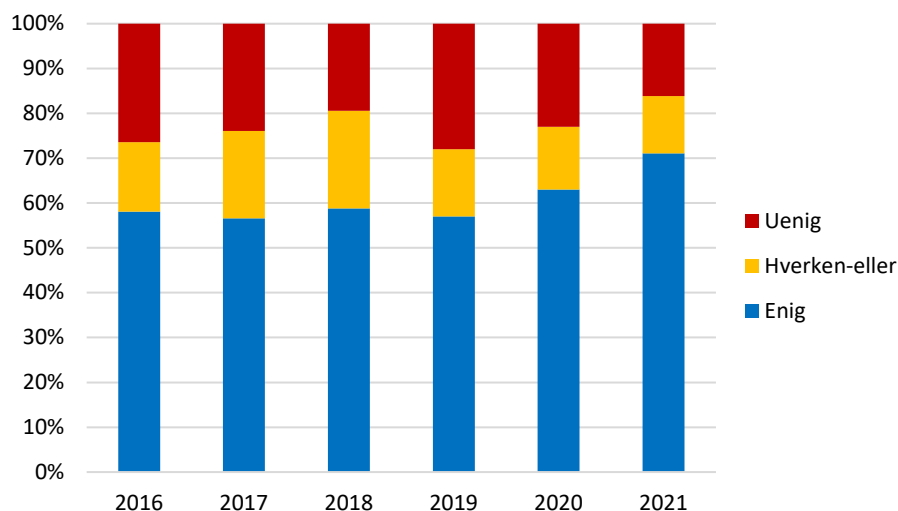

De seneste års udvikling i respondenternes besvarelser vedrørende Vestens håndtering af Rusland indikerer, at der er kommet en større opbakning til en hårdere og mindre diplomatisk vestlig tilgang. Andelen af respondenterne, som er enige i at styrke Vestens sanktionsregime (figur 8) eller den militære afskrækkelse (figur 9), har været støt stigende, siden spørgsmålet første gang blev stillet i 2016. Figur 8 viser, hvordan respondenternes støtte til et vestligt sanktionsregime er næsten fordoblet på fem år fra 35 % til 64 %. Ligeledes er andelen af uenige næsten halveret fra 29 % til 15 %. Som vist i figur 9 er enigheden om betydningen af militær afskrækkelse af Rusland steget fra 57 % til 71 % i perioden 2019-2021, samtidig med at andelen af uenige heri er faldet fra 28 % til 16 %. Dertil er andelen af respondenter, som er enige i, at Vesten bør øge dialogen med Rusland faldet fra 92 % til 82 % (figur 20) siden 2016. Selvom fire femtedele af respondenterne fortsat er enige i, at dialogen med Rusland bør øges, indikerer dette en samlet perception af Rusland, som peger i retning af en mere konfrontatorisk og alvorlig situation.

Figur 8: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør styrke sit sanktionsregime. Procent (2016-2021).

Figur 9: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør styrke sin militære afskrækkelse. Procent (2016-2021).

Det skærpede trusselsbillede af Rusland afspejler sig (i modsætning til syddagsordenen) entydigt i respondenternes prioritering af aktører og operationstyper i et kommende forsvarsforlig. Truslen fra Rusland er den klart højest prioriterede aktør (figur 16) med et helt skalapoint ned til nummer to på listen (udfordringen fra Kina). Dertil er kollektivt forsvar af NATO's territorium den højest prioriterede militære operationstype blandt respondenterne (figur 18). Selvom Rusland ikke nævnes som en del af denne kategori, er det sandsynligt, at respondenterne mener, at Rusland er hovedårsagen til en sådan styrkelse af NATO's kollektive forsvar.

Vil du vide mere om truslen fra Rusland?

Center for Militære Studier har flere relevante udgivelser:

- CMS Rapport: [Ruslands synlige og skjulte tilstedeværelse i Afrika syd for Sahara](#), af Katja Lindskov Jakobsen, 2020.
- CMS Rapport: [Vesten og Rusland – Optioner for samarbejde i en krisetid](#) af Henrik Breitenbauch, Kristian Søby Kristensen og Jonas Groesmeyer, 2020.

1.3

Amerika er tilbage! En fornyet tro på USA

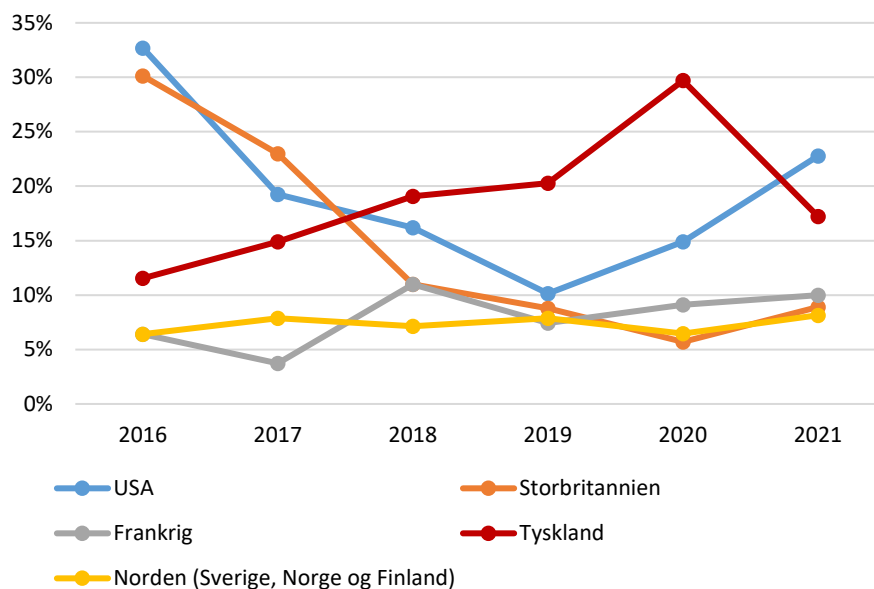
USA har været igennem et begivenhedsrigt 2021. Hele verden fulgte med, da voldelige demonstranter stormede Kongressen d. 6. januar, da præsident Joe Biden to uger efter blev indsat, og da USA's sidste soldat forlod Afghanistan efter 20 års tilstedeværelse under den kaotiske tilbagetrækning fra Kabul i august. Præsident Joe Biden benyttede sin første offentlige tale til sine NATO-allierede til at erklære, at "America is back, the transatlantic alliance is back"³. Efter fire år med et ustabil og fraværende amerikansk lederskab er barometerets respondenter overvejende enige i disse ord. De anser i stigende grad USA som både foregangsland og vigtigste operationspartner for Danmark.

Figur 10 viser udviklingen i respondenternes vurdering af, hvilket land der bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Det fremgår, at USA for første gang siden 2016 (hvor barometeret blev gennemført inden Donald Trump blev valgt) er det land, som flest respondenter (23 %) mener bør være foregangsland for Danmark. Tyskland indtager

³ <https://apnews.com/article/biden-foreign-policy-g7-summit-munich-cc10859afd0f542fd268c0a7ddcd9bb6>

andenpladsen med 17 %, hvilket dog er et tydeligt fald fra 2020, hvor Tyskland havde føringen med 30 %. Sidenhen er Joe Biden blevet præsident og Angela Merkel er gået af som Tysklands forbundskansler. Endelig viser figuren respondenternes voksende skepsis over for Storbritannien efter Brexit: blot 8 % anser Storbritannien som foregangsland 2021, hvilket dog markerer en lille stigning i forhold til 2020.

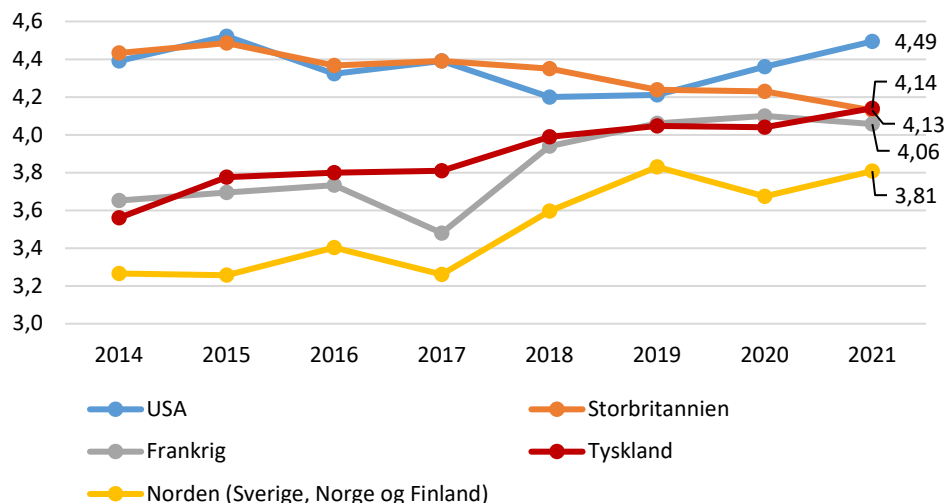
Figur 10: Hvilket land (eller gruppe af lande) respondenterne mener bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Procent (2016-2021).⁴

Det samme mønster gør sig tilnærmelsesvist gældende, når vi ser på respondenternes vurdering af, hvilket land det danske forsvar har fordel af at operere militært sammen med. Figur 11 viser, hvordan USA for andet år i træk vurderes som den mest fordelagtige operationspartner for Danmark. Ligesom i figur 10 kan man spore Storbritanniens relative fald siden 2016, dog med den forskel, at Storbritannien fortsat anses som én af Danmarks vigtigste koalitions partnere. Bemærkelsesværdigt er det, at Tyskland for første gang i barometerets levetid overhaler Storbritannien (med 0,01 point) og i modsætning til figur 10 fortsætter sin opstigning. Forskellene mellem tendenserne i figur 10 og 11 skyldes først og fremmest, at spørgsmålene er formuleret på forskellige måder, men de viser også, at Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik ikke nødvendigvis hænger sammen med fordelagtige operationspartnere for Forsvaret. For USA's vedkommende – med en førsteplads i begge rangordninger – ser der dog ud til at være et sammenfald.

⁴ "Norden" er beregnet ud fra gennemsnittene af Sverige, Norge og Finland. Figur 10 samler et uddrag af respondenternes besvarelser. Se figur 67 for det samlede overblik.

Figur 11: I hvilken grad respondenterne mener, at det danske forsvar har fordel af at operere militært sammen med USA, Frankrig, Norden (Sverige, Norge og Finland), Storbritannien og Tyskland. Gennemsnit (2014-2021).⁵

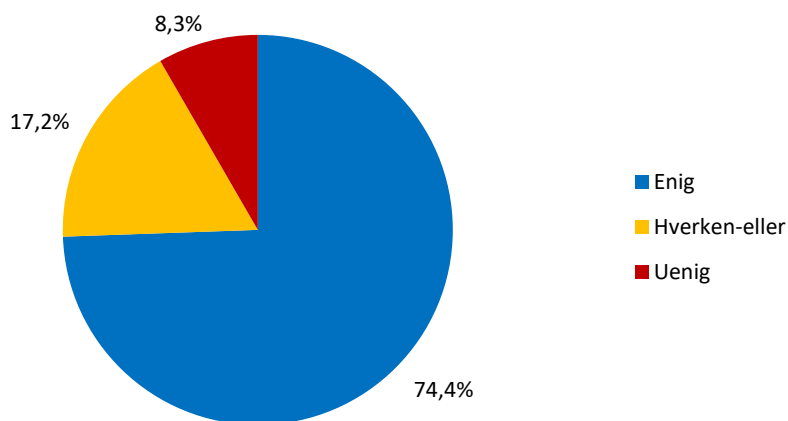

Vestens kaotiske tilbagetrækning fra Afghanistan i august står som en skelsættende begivenhed for både USA, NATO og Danmark. Barometeret valgte derfor at inkludere fem spørgsmål, der skulle tyde, hvad "læren" fra Afghanistan kunne være i form af Danmarks umiddelbare respons.

Gennemgående er respondenternes reaktion på tilbagetrækningen fra Afghanistan at være enige i yderligere engagement i alle former for internationalt samarbejde, herunder både bilateralt med europæiske stater (59 %), FN (57 %) og EU (70 %) (se figur 60-62). Samtidig er 87 % af respondenterne uenige i, at tilbagetrækningen fra Afghanistan bør få Danmark til at reducere dets internationale samarbejde (figur 63).

Som figur 12 viser, er næsten tre fjerdedele af respondenterne enige i, at Danmark bør søge mere transatlantisk samarbejde. Kun 8 % er uenige. Sammenlignet med EU og FN er der umiddelbart størst opbakning til yderligere dansk engagement i NATO. På trods af bekymringer, der blev udtrykt i perioden efter tilbagetrækningen fra Afghanistan, så er respondenternes tiltro til både NATO og USA ikke blevet svækket. Tværtimod vurderer barometerets respondenter, at tilbagetrækningen fra Afghanistan kun understreger vigtigheden af internationalt samarbejde, herunder særligt i NATO-regi. Det er sandsynligt, at dette også har styrket troen på USA som både foregangsland og operationspartner for Danmark.

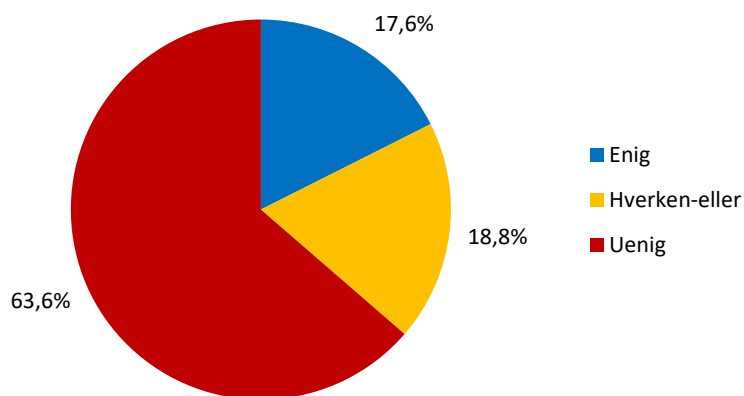
Figur 12: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at tilbagetrækningen fra Afghanistan bør få Danmark til at søge mere transatlantisk samarbejde (NATO). Procent (2021).

⁵ 1 = I meget lav grad, 5 = I meget høj grad. "Norden" er beregnet ud fra gennemsnittene af Sverige, Norge og Finland. Figur 11 samler et uddrag af respondenternes besvarelser. Se figur 75 for det samlede overblik.

USA er tilbage, og ifølge respondenterne er denne virkelighed kommet for at blive. Som figur 13 illustrerer, vurderer næsten to tredjedele af respondenterne, at Donald Trump ikke bliver genvalgt som USA's præsident i 2024. Der er således en fremtidig optimisme blandt respondenterne for øget transatlantisk samarbejde i stabile politiske rammer.

Figur 13: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Donald Trump vil genvælges som USA's præsident i 2024. Procent (2021).

Vil du vide mere om USA og NATO?

Center for Militære Studier har flere relevante udgivelser:

- CMS Baggrundspapir: [NATO's fremtid – pejlemærker for et nyt strategisk koncept](#) af Lise Wiederholt Christensen, 2022.
- CMS Notat: [NATO-optioner for Danmark – Et fjerde "C" og byrdedeling](#) af Lise Wiederholt Christensen, 2021.
- CMS Rapport: [Amerikansk Arktis-politik i forandring – aktører og konfliktforståelser](#) af Kristian Søby Kristensen og Lin A. Mortensgaard, 2021.

1.4

Forsvarsforliget, der gik, og forsvarsforliget, som kommer

En stor del af Danmarks forsvarspolitik, herunder forsvarsplanlægningen og Danmarks NATO-bidrag, er fastsat i forsvarsforligene. Det nuværende forsvarsforlig løber fra 2018 til og med 2023, hvilket betyder, der skal forhandles et nyt forsvarsforlig inden 2024. Det sikkerhedspolitiske barometer har løbende fulgt respondenternes vurderinger af prioriteringerne i det nuværende forlig, og i år er der yderligere tilføjet en række spørgsmål om centrale prioriteringer i et kommende forlig.

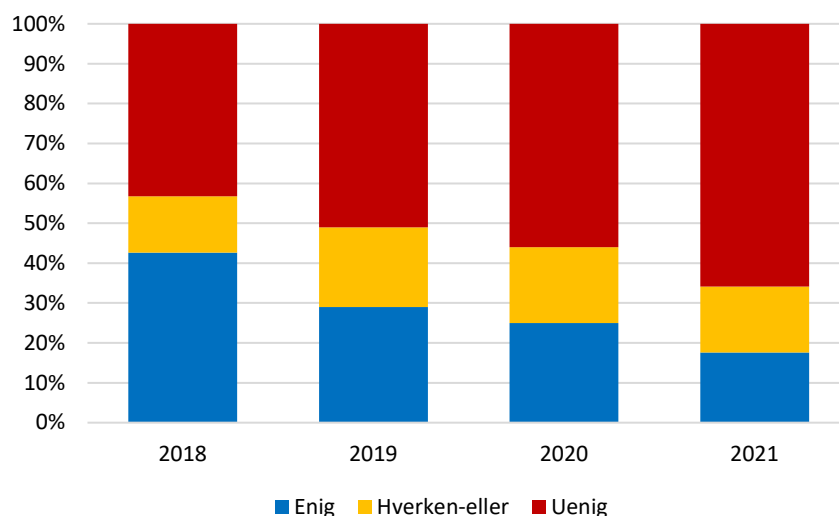
Det nuværende forlig

Barometeret har siden påbegyndelsen af den nuværende forsvarsforligsperiode stillet en række spørgsmål om, hvorvidt respondenterne mener, at forliget har et for stort fokus på bestemte dagsordener, samt hvorvidt det har en passende balance mellem materiel og personel og mellem de tre værn. Generelt har respondenternes holdninger til forligets fokus på både syddagsordenen, nord-dagsordenen samt beredskab og totalforsvar været relativt konsistente i løbet af årene og kun afvejet med få procentpoint (se figur 77-79).

Som figur 14 viser, er der sket en bemærkelsesværdig udvikling i respondenternes vurdering af forligets fokus på øst-dagsordenen, som siden 2018 er blevet mere entydig. Andelen af respondenter, som er enige i, at der er et for stort fokus på øst-dagsordenen, er faldet fra 43 % til kun 17,6 %, mens de

uenige er steget fra 43 % til 66 %. Der er en udvikling, som givetvis kan forklares med krystalliseringen af Rusland som den primære sikkerhedspolitiske udfordring for Danmark.

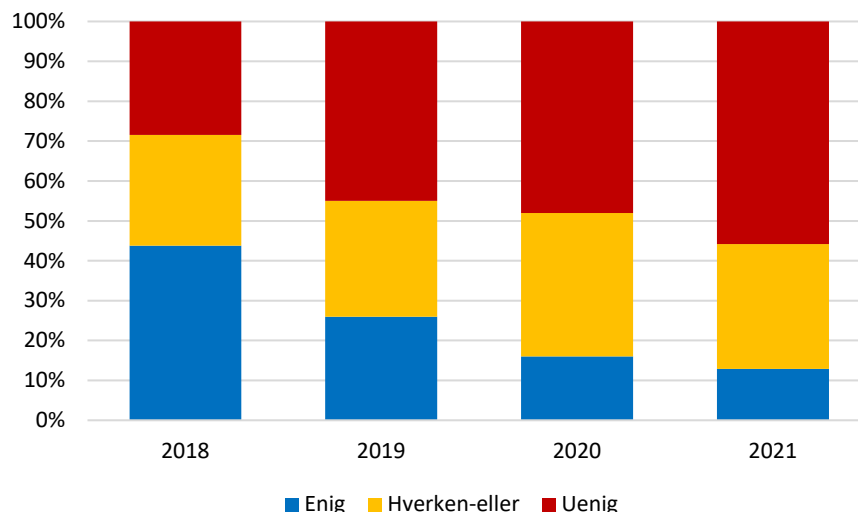
Figur 14: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er for stort et fokus på øst-dagsordenen i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2021).

Kigger vi nærmere på vurderingen af prioriteringerne i Forsvaret, er der siden 2018 opstået en større uenighed omkring, hvorvidt der er en passende balance mellem de tre værn (figur 81). I 2018 var halvdelen af respondenterne enige i, at balancen var passende, mens dette er halveret til næsten en fjerdedel af respondenterne i 2021. Der er samtidig en stigende del af respondenterne, som svarer "hverken-eller" til dette spørgsmål, hvilket kan indikere, at respondenternes svar på spørgsmålet indeholder flere nuancer, end der kan indfanges med tre kategorier. På baggrund af spørgsmålets formulering kan vi således heller ikke sige noget om, hvordan denne (u)balance er (u)passende på tværs af de tre værn, men blot konstatere, at der er sket et skifte i retning af mere ubalance siden 2018.

Figur 15 viser, at der også er sket en bemærkelsesværdig udvikling i respondenternes vurdering af balancen mellem materiel og personel. Her er deres vurdering nærmest vendt på hovedet fra 2018 til 2021, hvor andelen, der er enige i, at balancen er passende, er faldet fra 44 % til 13 %, mens andelen af uenige er fordoblet fra 28 % til 56 %. Respondenternes stigende skepsis med hensyn til balancen mellem hhv. de tre værn og mellem personel og materiel kan givetvis forklares med, at respondenterne bliver mere opmærksomme på forskelle, i takt med at det nuværende forsvarslig bliver implementeret og udfoldet. Det kan også skyldes, at vi nærmer os et nyt forlig, som giver mulighed for at vurdere – og prioritere – balancerne i forhold til nye vurderinger af trusler, operationer og områder.

Figur 15: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er en passende balance mellem materiel og personel i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2021).

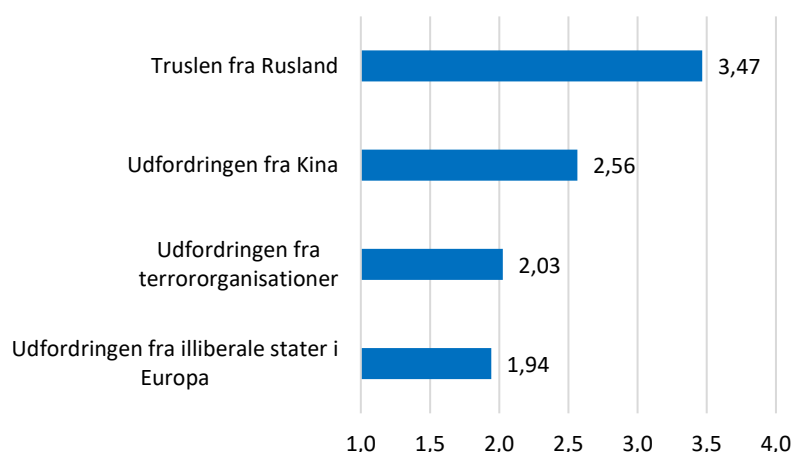

Det kommende forlig

Som optakt til det kommende forsvarsforlig i 2024 bad årets barometer respondenterne om at prioritere blandt en række aktører (udfordringer), områder (emner) og typer af militære operationer. Efter hver prioritering fik respondenterne også mulighed for selv at skrive deres bud på kategorier, som bør prioriteres. Nedenstående figurer illustrerer respondenternes prioriteringer og kan give antydningen af, hvordan et kommende forsvarsforlig vil tage sig ud.

Anskuer vi først prioriteringen af aktører (udfordringer), viser figur 16 tydeligt, at et kommende forsvarsforlig i høj grad skal kigge mod øst. Som allerede nævnt, vurderes truslen fra Rusland både aktuel og forestående, hvilket også indebærer, at den er prioriteret væsentligt højere end både udfordringen fra Kina, illiberale stater og terrororganisationer. Ud over de fire kategorier nævner en række respondenter selv, at udfordringen fra irregulær migration bør prioriteres.

Figur 16: Hvordan respondenterne mener, at et kommende forsvarsforlig bør prioritere blandt disse aktører. 1 = lavest prioriteret, 4 = højest prioriteret. Gennemsnit (2021).

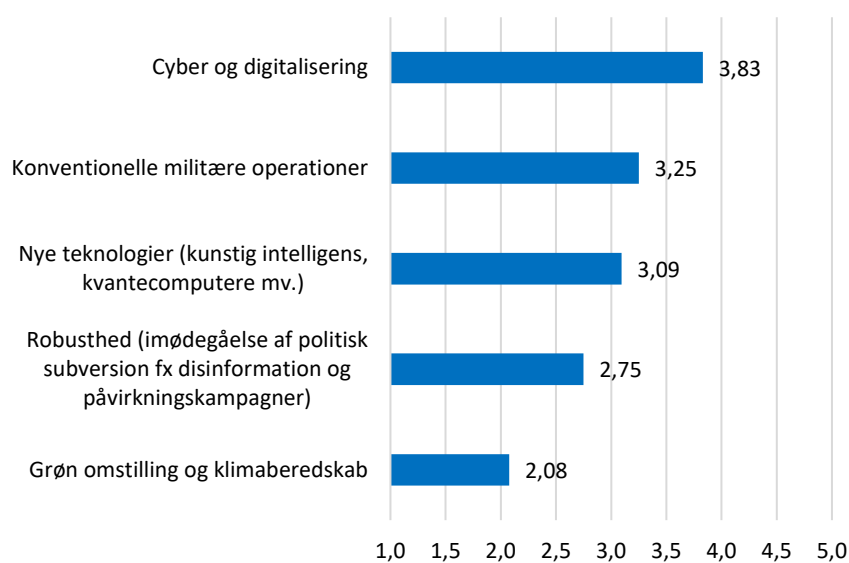

I figur 17 kan vi se, hvordan respondenternes vil prioritere en række nyere områder (emner), der har præget både udenrigs-, forsvars- og sikkerhedspolitikken i de seneste år, i forhold til konventionelle militære operationer. Cyber og digitalisering står som det højest prioriterede område. Selvom området allerede indgår i det nuværende forlig, vurderer respondenterne, at det skal prioriteres endnu højere i et kommende (dette kan også tydes i figur 80). Det

stemmer overens med, at cyberangreb konsistent er vurderet som den største trussel mod dansk sikkerhed (se figur 4). Respondenterne vurderer konventionelle militære operationer som den næsthøjeste prioritet og dermed som en anelse vigtigere end nye teknologier og samfundsmæssig robusthed (resiliens). Det indikerer, at der fortsat eksisterer en vurdering af, at forsvarsforliget ikke kan nedprioritere Forsvarets traditionelle kerneopgave og -kompetence.

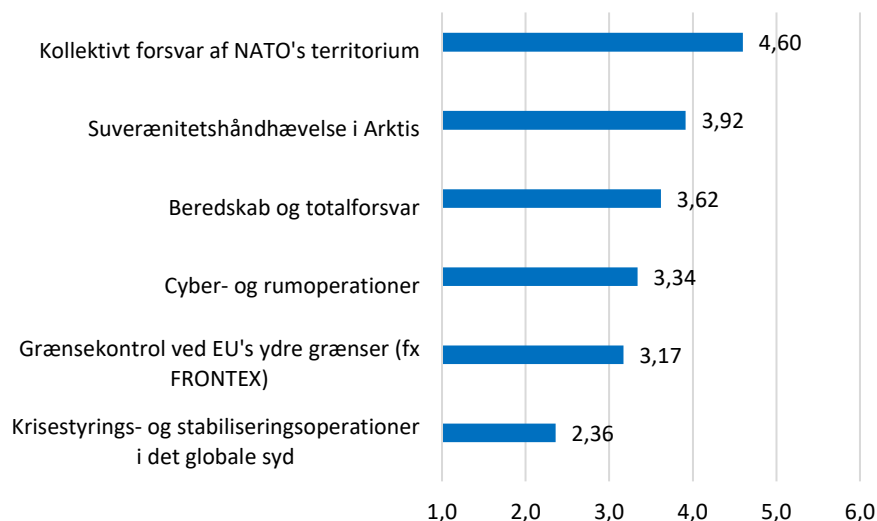
På trods af det store fokus i samfundet på klimaforandringer og grøn omstilling (se også boks 1) vurderer respondenterne ikke, at dette område bør være en høj prioritet i et nyt forsvarsforlig. Tværtimod er det faktisk det mindst vigtige område, hvilket kan tyde på, at klimaforandringerne ikke anses som et forsvarspolitisk problem. Klimaforandringerne udgør således en vigtig trussel (figur 4), som ifølge respondenterne hovedsageligt skal håndteres gennem ikke-militære virkemidler.

Figur 17: Hvordan respondenterne mener, at et kommende forsvarsforlig bør prioritere blandt disse områder. 1 = lavest prioriteret, 5 = højest prioriteret. Gennemsnit (2021).

Ser vi på figur 18, som viser respondenternes prioritering af typer af militære operationer i et nyt forsvarsforlig, står kollektivt forsvar af NATO's territorium som den højest prioriterede. Som nævnt er dette ikke overraskende, når Rusland samtidigt vurderes som den højest prioriterede aktør i figur 16. Dernæst prioriterer respondenterne suverænitetsindhævelse i Arktis samt beredskab og totalforsvar i et kommende forlig. Det afspejler Forsvarets generelle orientering mod nord, hvor Arktis forventes at blive en hjørnesten i et dansk-amerikansk samarbejde. Prioriteringen af beredskab og totalforsvar er ligeledes blevet en vigtig dagsorden, der hænger sammen med Danmarks NATO-bidrag og rolle i det kollektive forsvar som såkaldt værtnation. Det er således også sandsynligt, at nogle respondenter har nedprioriteret beredskab og totalforsvar, da de anså denne kategori som en del af det kollektive forsvar af NATO's territorium. Som allerede nævnt er det bemærkelsesværdigt, at krisestyrings- og stabiliseringsoperationer er lavest prioriteret, da det samtidig vurderes som et område, hvor Forsvaret vil øge sit engagement i fremtiden (figur 5).

Figur 18: Hvordan respondenterne mener, at et kommende forsvarsforlig bør prioritere blandt disse typer af militære operationer. 1 = lavest prioriteret, 6 = højest prioriteret. Gennemsnit (2021).

Samlet set tyder respondenternes svar på, at det kommende forsvarsforlig vil fokusere på afskrækkelse af Rusland gennem kollektivt forsvar af NATO's territorium med et særligt fokus på udfordringerne, sårbarhederne og skrøbelighederne forbundet med cyber- og digitaliseringsområdet. Dernæst vil også Arktis samt beredskab og totalforsvar blive prioriteret som selvstændige områder i et kommende forlig.

Når omfanget af både operationer og områder udvides, kræver det typisk også en udvidelse af budgettet. I overensstemmelse hermed vurderer 88 % af respondenterne, at forsvarsbudgettet vil blive udvidet i næste forlig (figur 84). Der er dog samtidig konsensus blandt to tredjedele af respondenterne om, at budgettet ikke vil nå op på 2 % af BNP i løbet af næste forligsperiode (figur 85). Vi ser altså ind i et kommende forlig, hvor det vurderes, at nye operationer, dagsordener og områder kommer i spil, men hvor det strategiske sigte fortsat vil være rettet mod Rusland.

Vil du vide mere om forsvarsplanlægning, nye teknologier eller samfundsmæssig robusthed?

Center for Militære Studier har flere relevante udgivelser:

- CMS Rapport: [Militærteknologisk Situationsforståelse – en ny strategisk udfordring i dansk forsvarspolitik](#) af Henrik Breitenbauch og Jens Vestergaard Mathiesen, 2021.
- CMS Rapport: [Samfundssikkerhed i Danmark – Det robuste og sikre samfund i en ny sikkerhedspolitisk virkelighed](#) af Henrik Breitenbauch og Alexander Tetzlaff, 2022 (under udgivelse).
- CMS Rapport: [Teknologikonkurrencen og dens implikationer for Danmark](#) af Henrik Breitenbauch og Tobias Liebetrau, 2021.

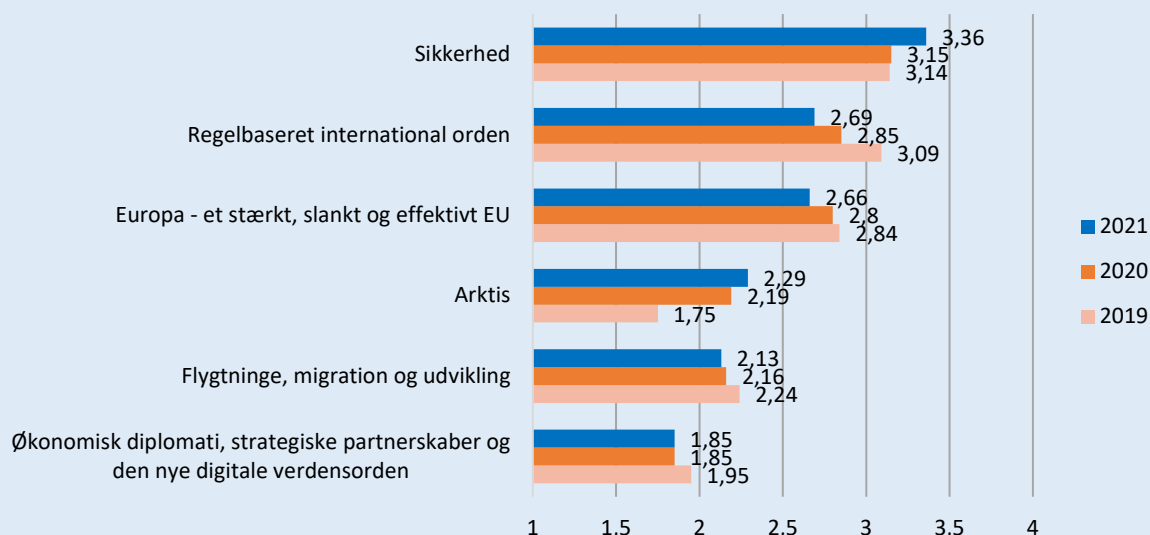
Det var de fire temaer, vi har valgt at fremhæve fra dette års undersøgelse. Barometerets spørgeramme spænder dog bredere, og undersøgelsens samlede resultater kan udforskes i kapitel 3, hvor samtlige spørgsmål og resultater bliver præsenteret. Inden da vil vi kort redegøre for datagrundlaget, og hvordan det sikkerhedspolitiske barometer er blevet gennemført.

Boks 1: En ny dansk udenrigs- og sikkerhedspolitisk strategi – klima og grøn omstilling

Danmark havde under den tidligere regering to udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategier (USS). Den nuværende regering præsenterede en ny USS i januar 2022⁶ - altså efter årets barometer blev gennemført. Blandt barometerets respondenter er der opbakning til en ny USS: fire femtedele af respondenterne vurderer, at der er behov for en ny strategi (figur 65). Om der er behov for en værdibaseret strategi er mere tvetydigt: 41 % er enige, mens 33 % er uenige (figur 66).

Med udgangspunkt i fokusområderne oplyst i den tidligere strategi viser figur 19, hvordan respondenterne vil prioritere disse i en ny USS. Her står 'sikkerhed' fortsat som det vigtigste emne efterfulgt af 'regelbaseret international orden' og 'Europa'. Ser vi på udviklingen over tid, er respondenternes prioritering af både 'regelbaseret international orden', 'Europa' og 'flygtninge, migration og udvikling' faldet, mens 'sikkerhed' samt Arktis er steget. Med et mindre fald siden 2019 er 'økonomisk diplomati mv' således det område, som gives lavest prioritet i en ny USS.

Figur 19: Hvordan respondenterne mener, at en ny udenrigs- og sikkerhedspolitisk strategi bør prioritere blandt den tidligere strategis seks fokusområder. 1 = lavest, 6 = højest prioriteret. Gennemsnit (2019-2021).

Mange respondenter valgte at nævne andre fokusområder, som de vurderede som særligt relevante i spørgsmålets kommentarfelt. En meget stor andel af disse omhandlede klima og klimaforandringer (19 stk.), hvilket indikerer, at klimaforandringer er en central dagsorden i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Dette stemmer også overens med den nye USS' gennemgående fokus på "klimadiplomati" og grøn omstilling. Som allerede nævnt kan det derfor virke overraskende, at klimaberedskab og grøn omstilling er lavest prioriteret blandt respondenterne i et kommende forsvarsforlig (figur 17).

Hvis man vil læse mere om klimaforandringernes betydning for dansk og international sikkerhedspolitik har Center for Militære Studier flere relevante udgivelser:

- CMS Baggrundspapir: [Forsvar og klimaforandringer – udfordringer og muligheder for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik](#) af Jens Wenzel Kristoffersen, 2021.
- CMS Rapport: *Climate Change in Security Politics: A Panorama and Policy Considerations* af Maria Mälksoo & Jens Wenzel Kristoffersen, 2022 (under udgivelse).

⁶ Se <https://www.regeringen.dk/nyheder/2022/regeringen-praesenterer-ny-udenrigs-og-sikkerhedspolitisk-strategi/>

2

Metode

Det sikkerhedspolitiske barometer 2021 er udarbejdet på grundlag af en spørgeskemaundersøgelse foretaget af Center for Militære Studier ved Institut for Statskundskab på Københavns Universitet i perioden fra d. 6. december til og med d. 19. december 2021. Krisen mellem Rusland, Ukraine og Vesten som den udvikler sig mens redaktionen afsluttes er derfor ikke reflekteret i svarene. Spørgeskemaundersøgelsen er foretaget blandt personer med særlig viden, indsigt og erfaring inden for dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Undersøgelsen formidler altså, hvad de, som må formodes at have den største viden om dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik, mener om nuværende trends, forandringer og udviklinger.

Barometeret omfatter i år 465 respondenter og inkluderer højtstående ansatte i centraladministrationen og i Forsvaret, politikere, forskere, meningsdannere og erhvervslivet. I udvælgelsen af respondenter er der taget hensyn til at sikre en bred repræsentation af interesser, og det er blevet tilstræbt at skabe en ligelig fordeling af personer inden og uden for det politiske system. Det sikkerhedspolitiske barometers datagrundlag trækker dermed på et bredt udsnit af danske eksperter.

Svarprocenten for undersøgelsen var 38,7 procent svarende til 180 respondenter, hvilket vurderes som et acceptabelt datagrundlag for undersøgelser af denne karakter. Tabel 1 viser fordelingen af respondenter, der kategoriseres som respondenter fra statsmagten og respondenter uden for statsmagten. Tabellen viser en overrepræsentation af respondenter uden for statsmagten, hvilket man skal være opmærksom på i tolkningen af resultaterne.

Tabel 1: Andelen af respondenter fra statsmagten og uden for statsmagten blandt hhv. adspurgte og indkomne svar. Procent (antal i parentes).

	Statsmagt	Ikke-statsmagt	Total
Adspurgte	42,2% (196)	57,8% (269)	100% (465)
Svar	35,6% (64)	64,4% (116)	100% (180)

Tabel 2 viser fordelingen af forskellige erhvervsgrupper blandt hhv. de adspurgte og de, som har besvaret undersøgelsen. Tabellen viser, at forskere udgør den største gruppe i både adspurgte og svar. Som tidligere år er Forsvaret og erhvervs- og brancheorganisationer overrepræsenteret i svarkategorien, mens NGO'er og andet samt journalister er ligeligt repræsenteret i gruppen af adspurgte og i gruppen af besvarelser. Som tidligere år er der en underrepræsentation af politikere og embedsmandssvar.

Tabel 2: Andelen af forskellige erhvervsgrupper blandt hhv. adspurgte og indkomne svar. Procent (antal i parentes).

		Adspurgte	Svar
<i>Statsmagt</i>	Politikere	15,3% (71)	10,0% (18)
	Embedsmænd	19,4% (90)	14,4% (26)
	Forsvaret	7,5% (35)	11,1% (20)
<i>Ikkestatsmagt</i>	Forskere	27,7% (129)	27,2% (49)
	Journalister	9,7% (45)	10,6% (19)
	Erhvervs- og brancheorganisationer	11,4% (53)	16,1% (29)
	NGO'er og andet	9,0% (42)	10,6% (19)
	Total	100% (465)	100% (180)

I det sikkerhedspolitiske barometer kan der skelnes mellem spørgsmål af mere generel karakter og spørgsmål, der knytter sig til specifikke og aktuelle problematikker. Mange af spørgsmålene har været formuleret som påstande, hvor respondenterne kunne erklære deres grad af enighed eller uenighed ved at svare "meget enig" / "i meget høj grad", "enig" / "i høj grad", "hverken-eller", "uenig" / "i lav grad", "meget uenig" / "i meget lav grad". For overskuelighedens skyld præsenteres undersøgelsens resultater oftest ved at slå hhv. de to positive og de to negative kategorier sammen. Det vil sige, at kategorierne 'meget enig' og 'enig' er slået sammen til kategorien 'enig', mens kategorierne 'uenig' og 'meget uenig' er slået sammen til 'uenig'. 'Ved ikke'-svar er konsekvent udeladt af resultaterne, mens neutralkategorien 'hverken-eller' altid er medtaget. Udeladelsen af 'ved ikke'-svar betyder altså, at datagrundlaget for udregningen af den deskriptive statistik i de enkelte figurer ofte vil variere fra de i alt 180 modtagne besvarelser. Det eksakte antal gyldige besvarelser (fraregnet ved-ikke) på hvert spørgsmål er tilgængeligt via download af undersøgelsens datasæt på CMS' hjemmeside.

I det følgende kapitel præsenteres resultaterne af Center for Militære Studiers sikkerhedspolitiske barometer 2021 opdelt i de to overordnede temaer:

- 1) Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske prioriteter
- 2) Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik

I fremstillingen har vi udarbejdet figurer med resultaterne fra undersøgelsen. Hvor det har været muligt, har vi sat resultaterne i tidsserier, således at man kan se udviklingen i besvarelserne over de sidste år. Desuden er der i dette års undersøgelse tilføjet en række nye spørgsmål for at få ekspertens vurdering af aktuelle og kommende begivenheder og sikkerhedspolitiske problemstillinger. Dette er eksempelvis betydningen af tilbagetrækningen fra Afghanistan og prioriteringer i det forestående forsvarsforlig. Det har ligeledes betydet, at nogle spørgsmål fra sidste år er udgået, fordi de knyttede sig til begivenheder, projektgruppen har vurderet som mindre aktuelle i det forløbne år. Appendix A indeholder en samlet liste over ændringer og revisioner, som er foretaget siden sidste år.

Data er tilgængelig på Center for Militære Studiers hjemmeside, og det står således enhver interesseret frit for at foretage sine egne analyser på baggrund heraf. Såfremt man har spørgsmål til spørgeskemaet, datagrundlaget eller databehandlingen er man velkommen til at kontakte forskningsassistent, Jens Vesterlund Mathiesen, jvm@ifs.ku.dk.

3

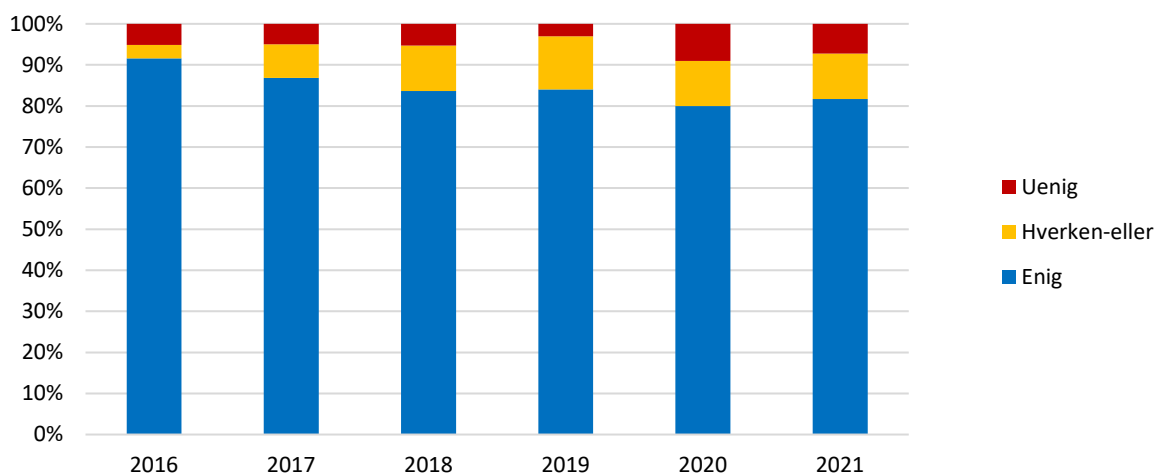
Resultater

I dette kapitel præsenteres først spørgsmål vedrørende Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske prioriteter og dernæst spørgsmål vedrørende Danmarks forsvarspolitik.

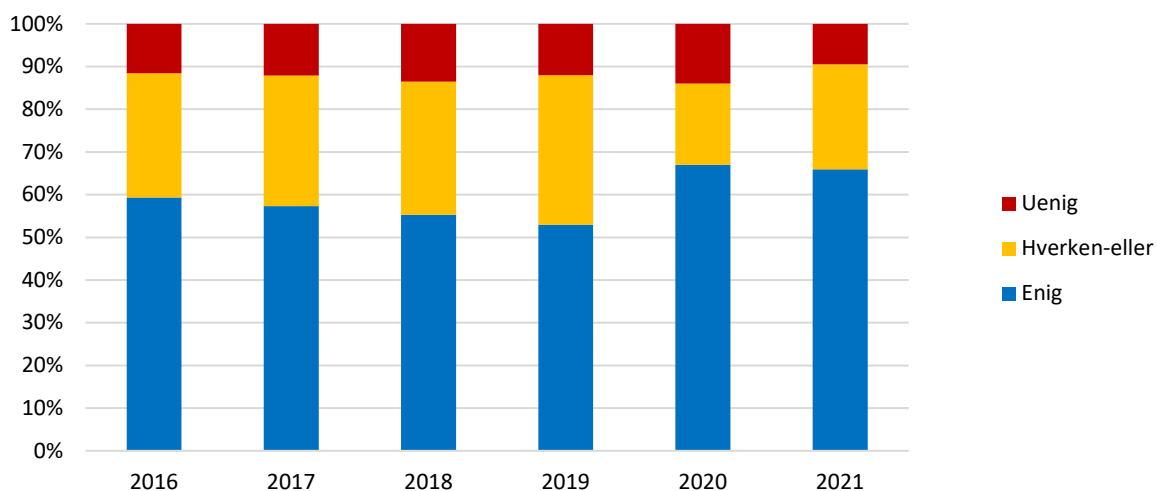
3.1

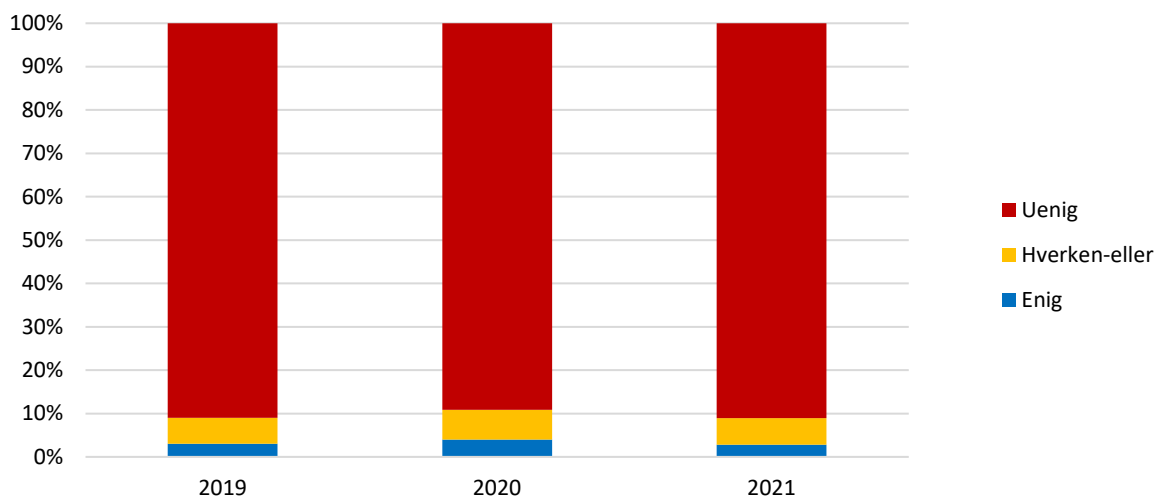
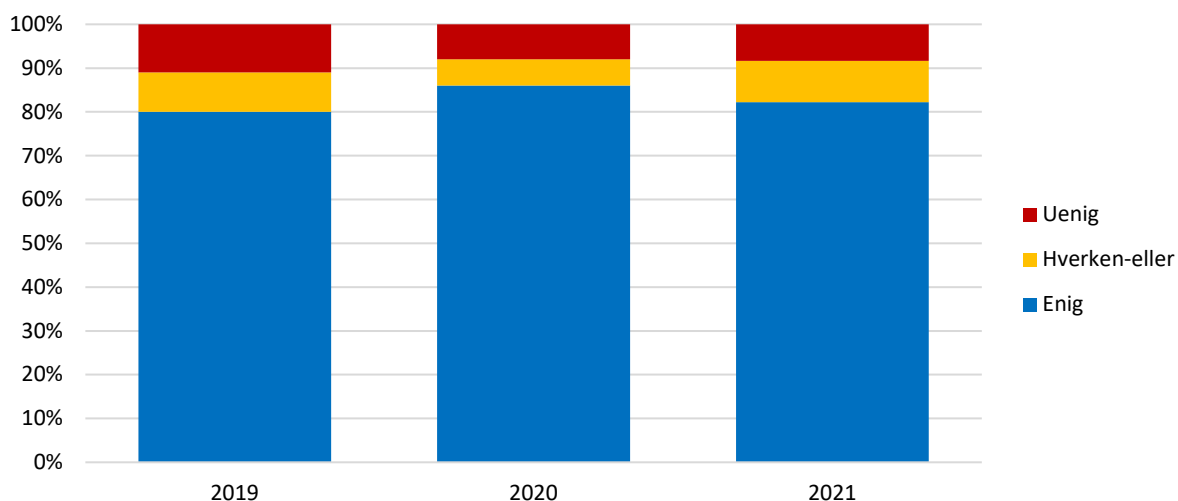
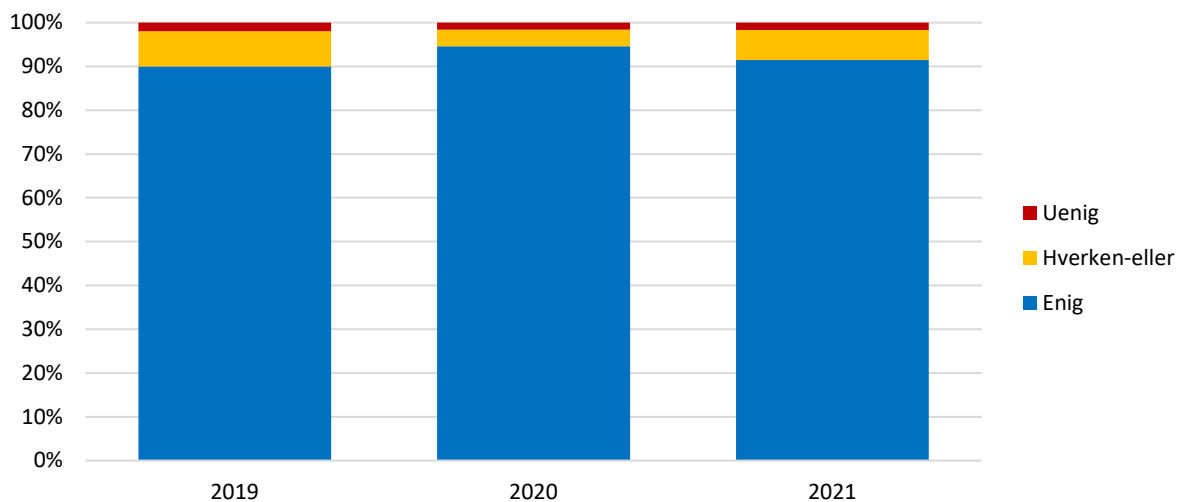
Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske udfordringer og prioriteter

Figur 20: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør styrke dialogen med Rusland. Procent (2016-2021).

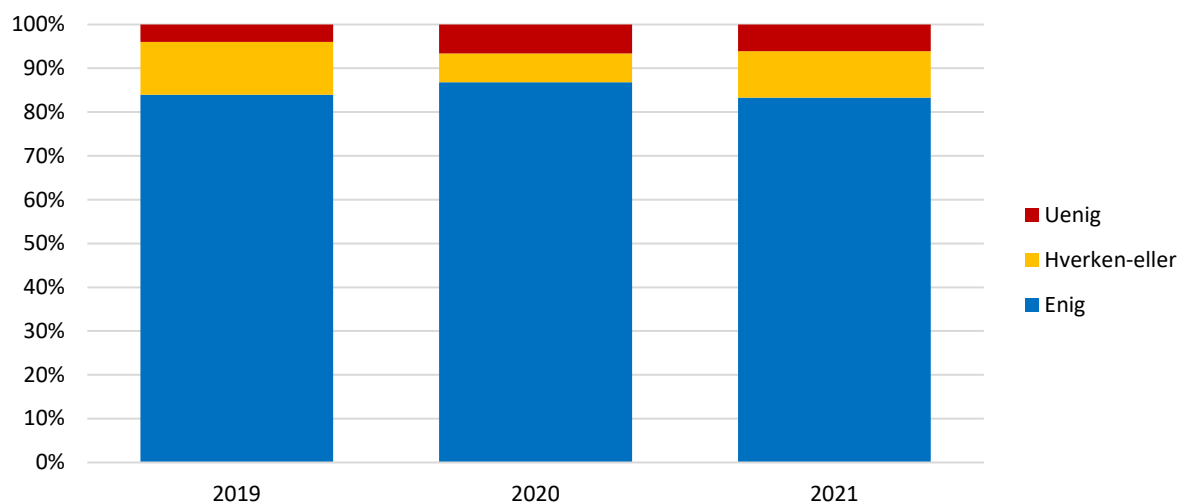

Figur 21: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør give yderligere støtte til Ukraine. Procent (2016-2021).

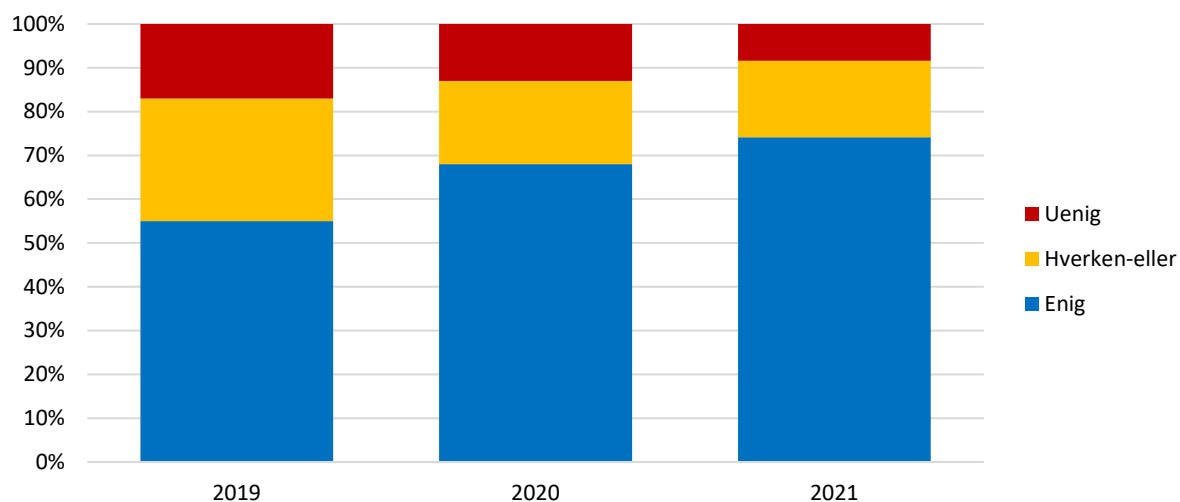

Figur 22: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør acceptere russiske militære indgreb i Ruslands nærområde. Procent (2019-2021).**Figur 23: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Kina er blevet en sikkerhedspolitisk udfordring for Europa. Procent (2019-2021).****Figur 24: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesisk industrispionage udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2021).**

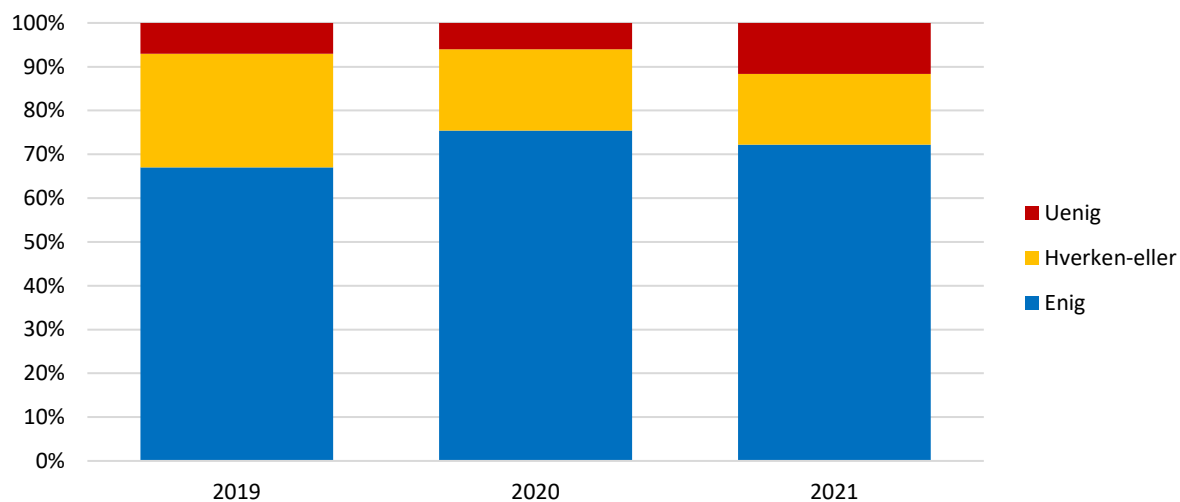
Figur 25: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Kinas langsigtede teknologiske udvikling udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2021).

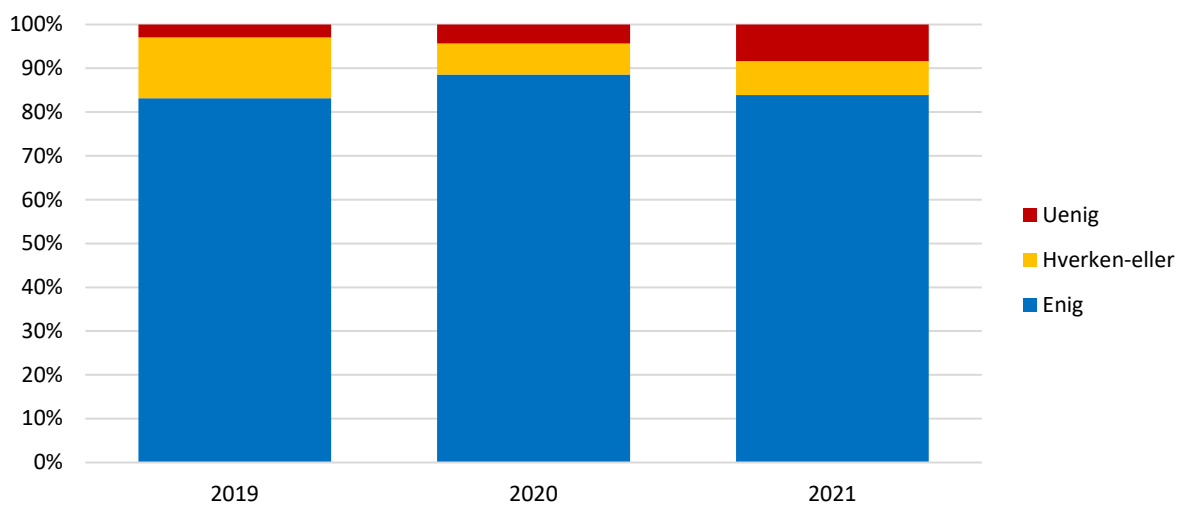
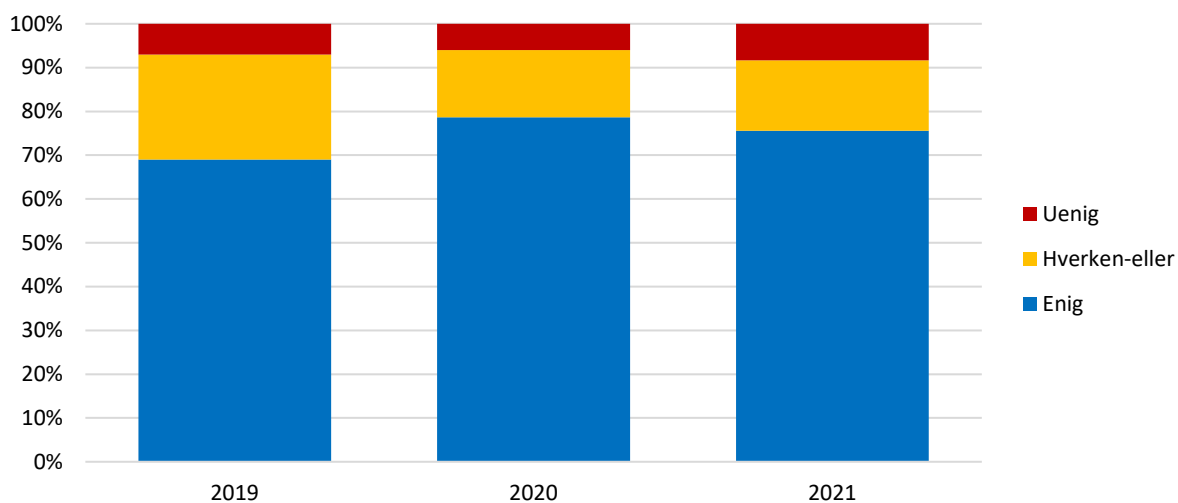
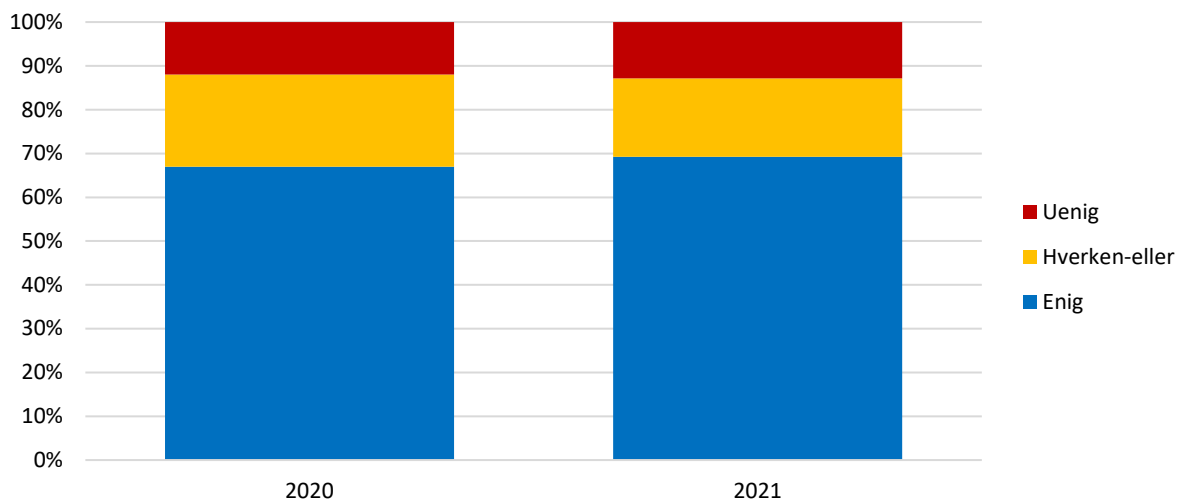

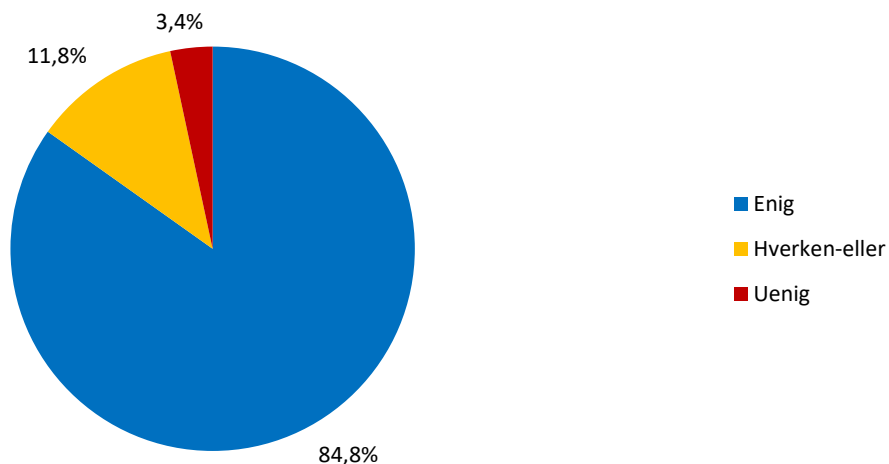
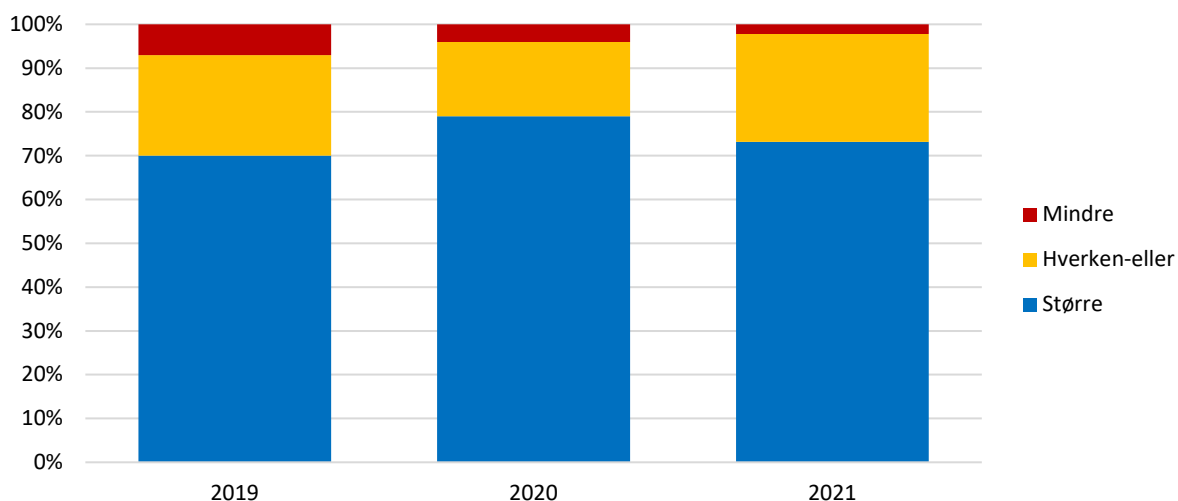
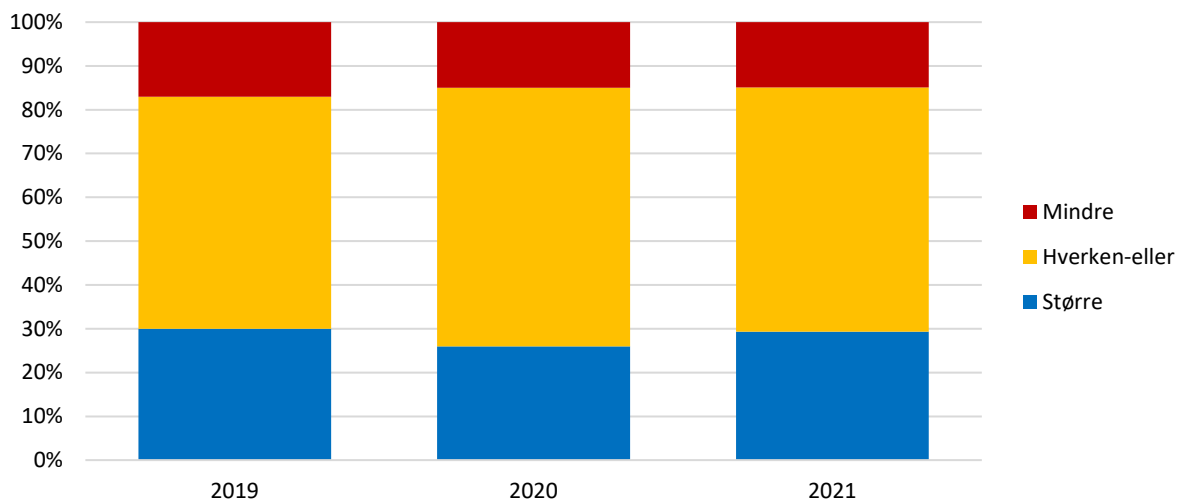
Figur 26: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at moderniseringen af Kinas militær udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2021).

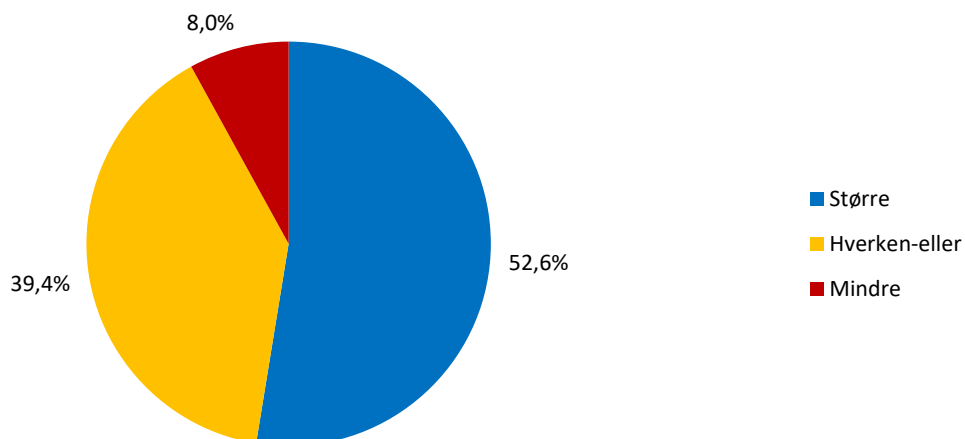
Figur 27: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesiske investeringer i Danmark udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2021).

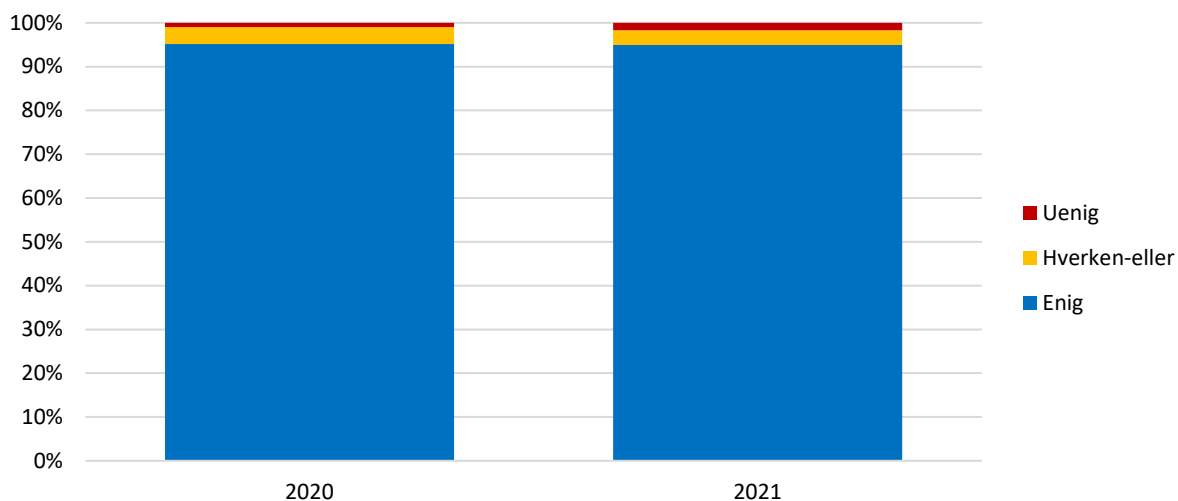
Figur 28: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesiske investeringer i Grønland udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2021).**Figur 29: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesiske investeringer i Europa udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2021).****Figur 30: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Kinas ageren i sit nærrområde udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2020-2021).**

Figur 31: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Kinas brug af økonomiske og handelspolitiske pressionsmidler udgør en strategisk udfordring for Danmark. Procent (2021).**Figur 32: Hvorvidt respondenterne vurderer, at udfordringerne fra irregulær migration til Europa samlet set vil være større eller mindre om fem år. Procent (2019-2021).****Figur 33: Hvorvidt respondenterne vurderer, at udfordringerne fra terrorisme mod Europa samlet set vil være større eller mindre om fem år. Procent (2019-2021).**

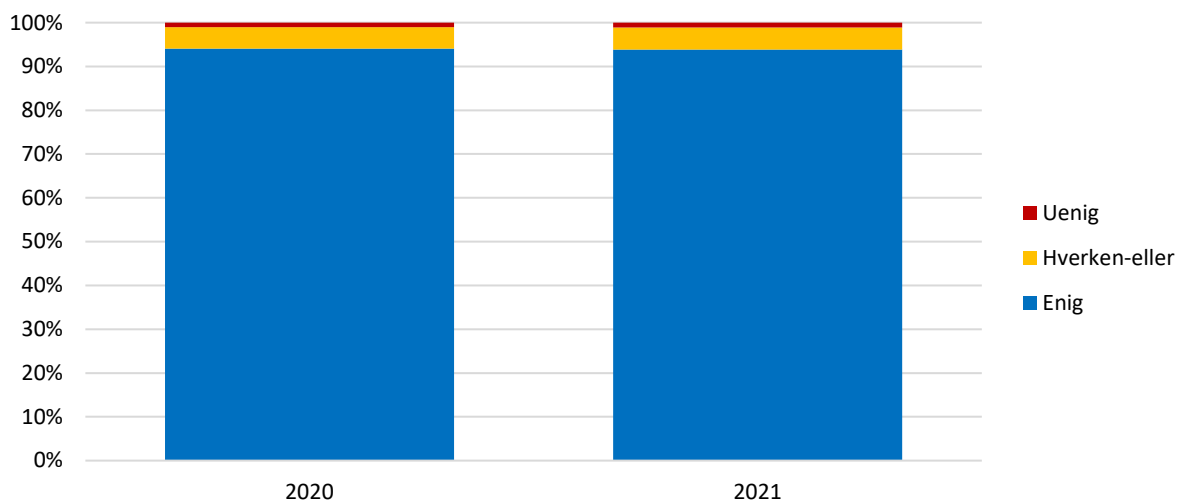
Figur 34: Hvorvidt respondenterne vurderer, at anvendelsen af migrationsstrømme som sikkerhedspolitisk værktøj vil være et større eller mindre problem om fem år. Procent (2021).

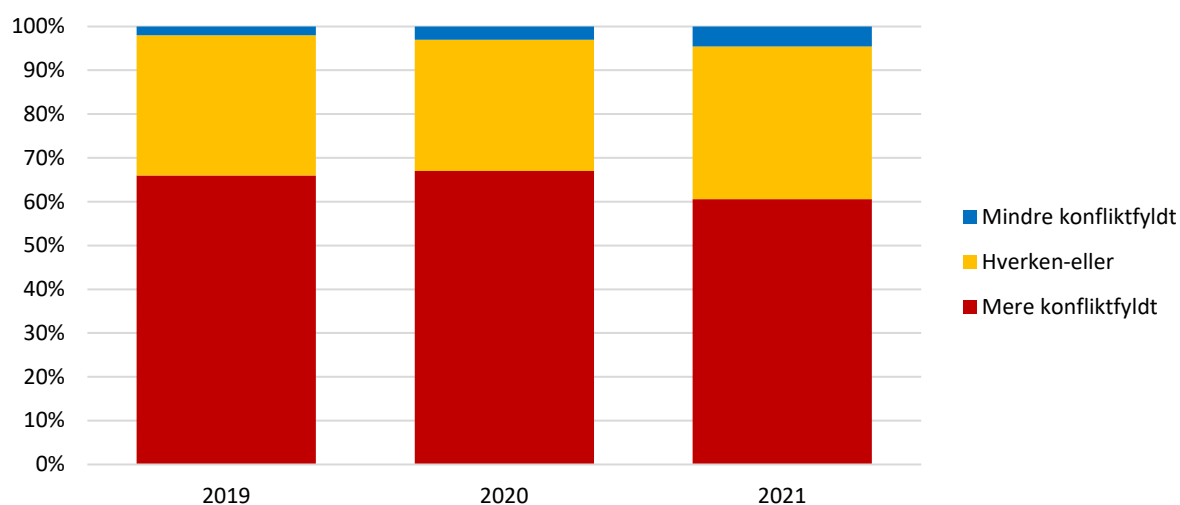
Figur 35: Hvorvidt respondenterne mener, at Danmark bør bidrage til at håndtere udfordringen fra irregulær migration til Europa i nærområderne (fx Nordafrika). Procent (2020-2021).

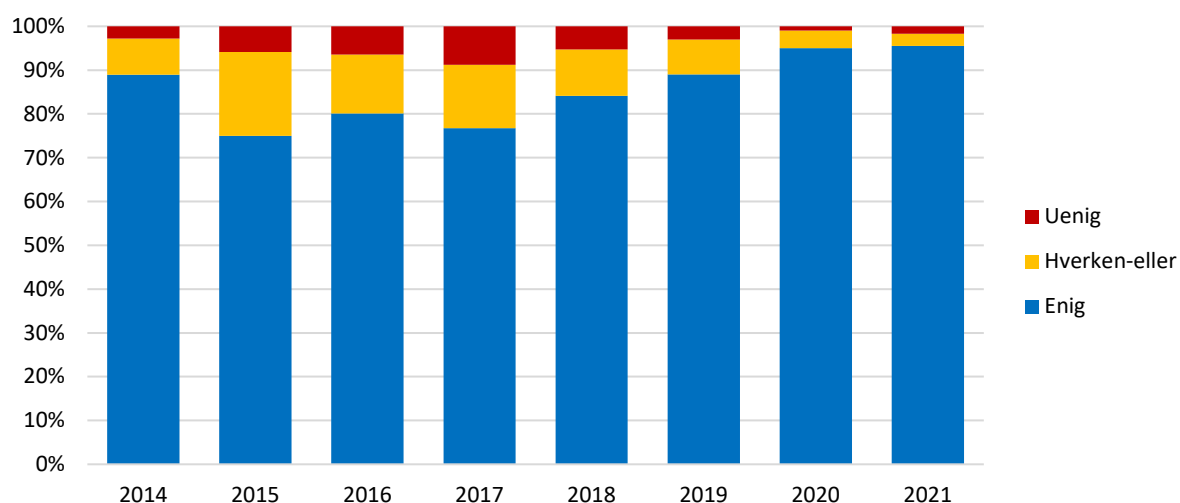
Figur 36: Hvorvidt respondenterne mener, at Danmark bør bidrage til at opretholde EU's ydre grænser. Procent (2020-2021).

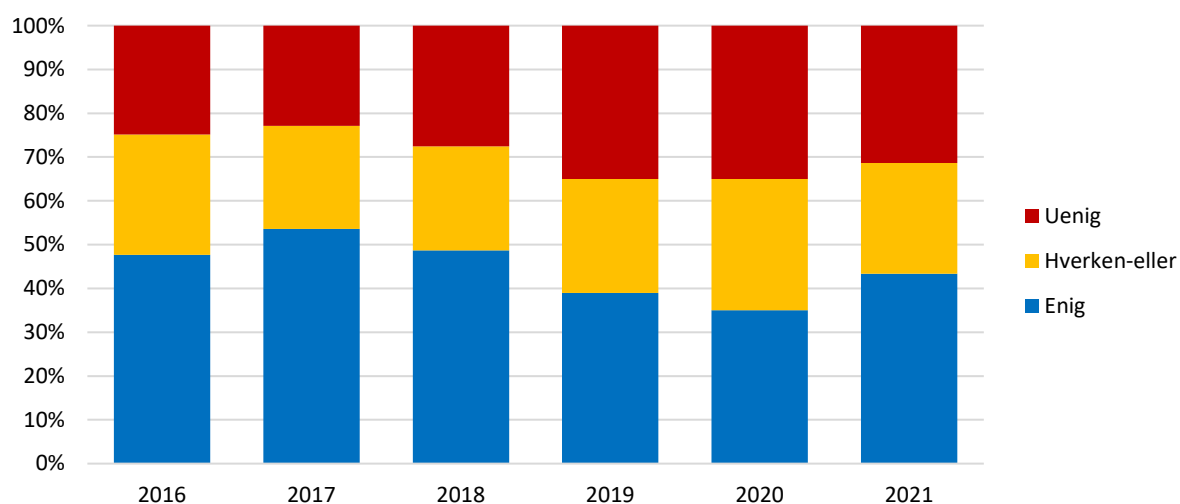
Figur 37: Hvorvidt respondenterne vurderer, at situationen i Arktis vil være mere eller mindre konfliktfyldt om fem år. Procent (2019-2021).

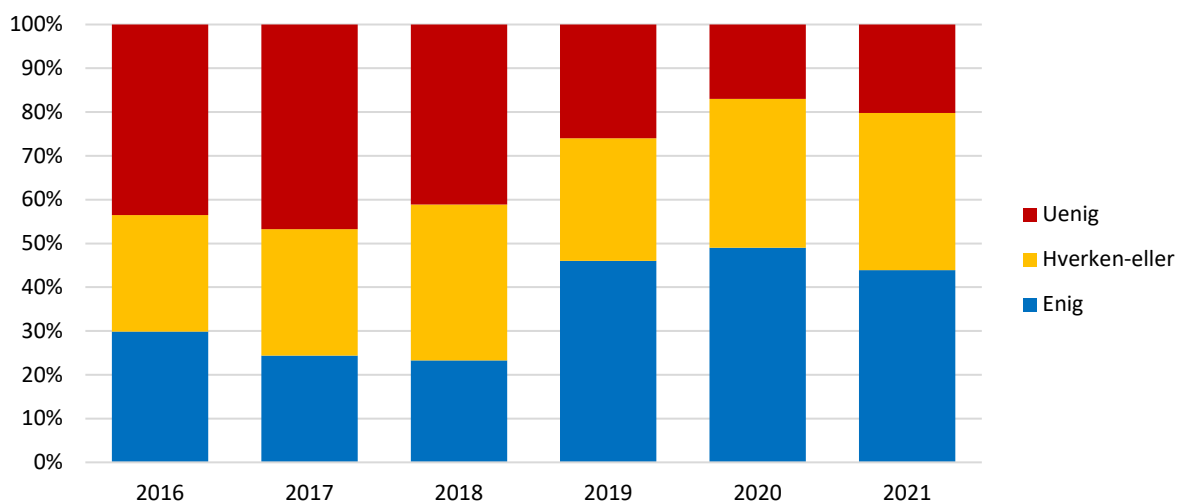
Figur 38: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Arktis bør prioriteres højt i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2014-2021).

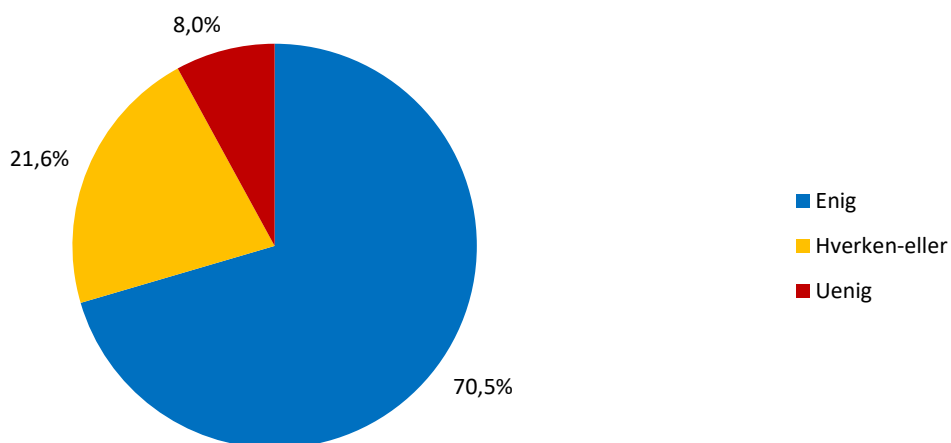
Figur 39: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Rusland vil overholde bestemmelserne i United Nations Convention on the Laws of the Sea (UNCLOS) vedr. havbunden i Arktis. Procent (2016-2021).

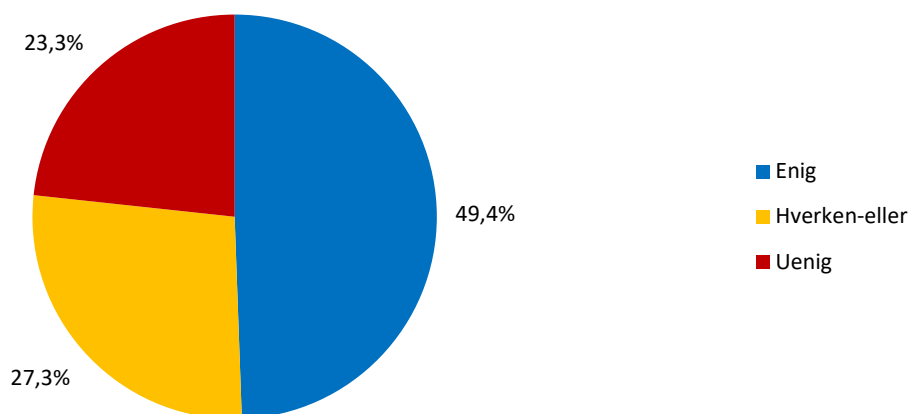
Figur 40: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, Vestens krise med Rusland vil skabe konflikt i Arktis. Procent (2016-2021).

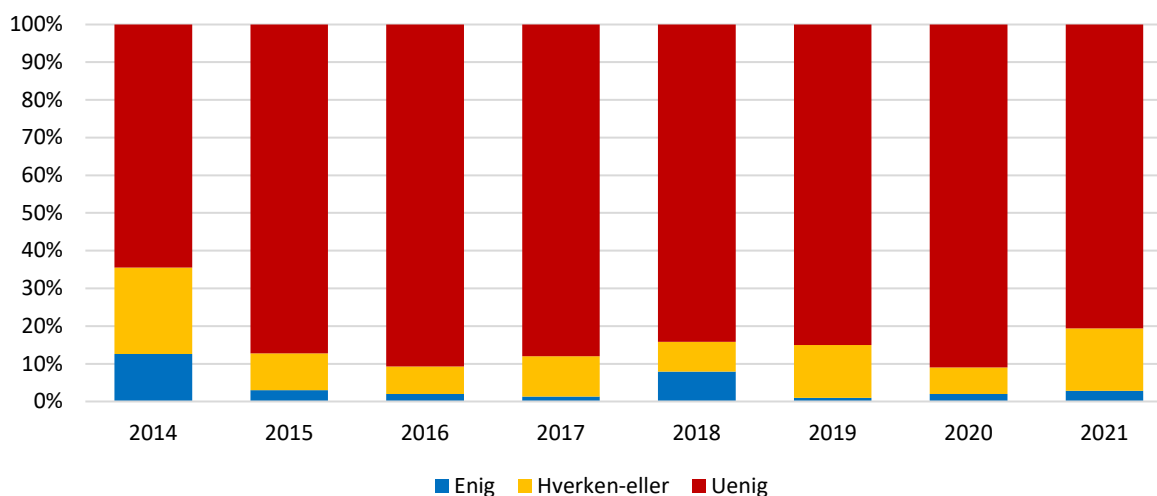
Figur 41: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, den globale konkurrence mellem USA og Kina vil skabe øgede spændinger i Arktis. Procent (2021).

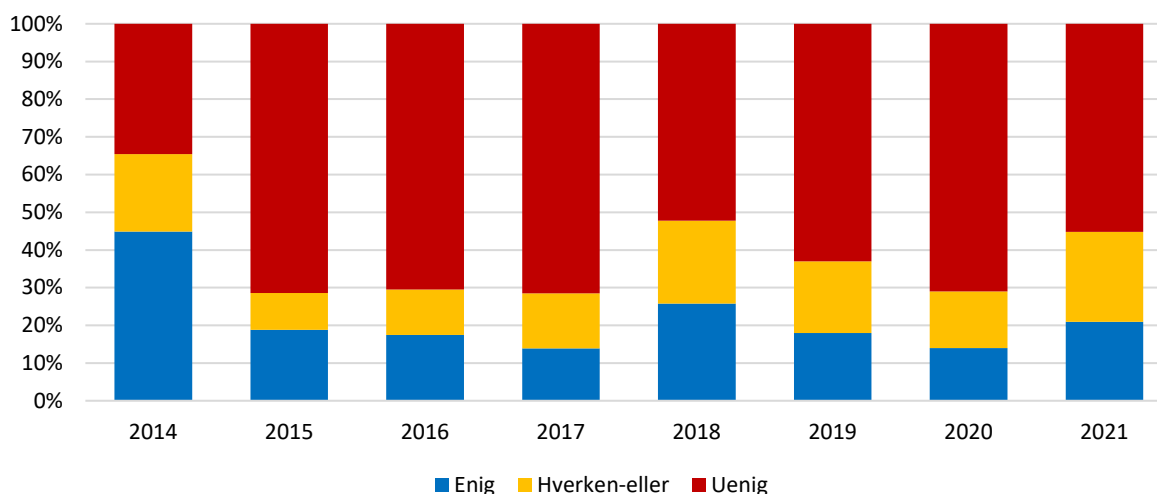
Figur 42: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, NATO bør spille en større rolle i Arktis. Procent (2021).

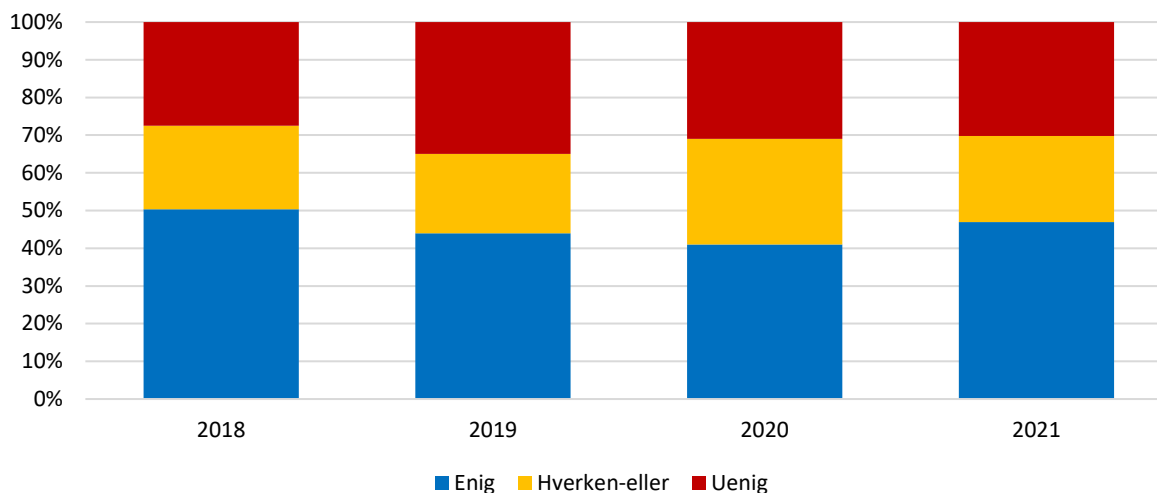
Figur 43: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 10 år. Procent (2014-2021).

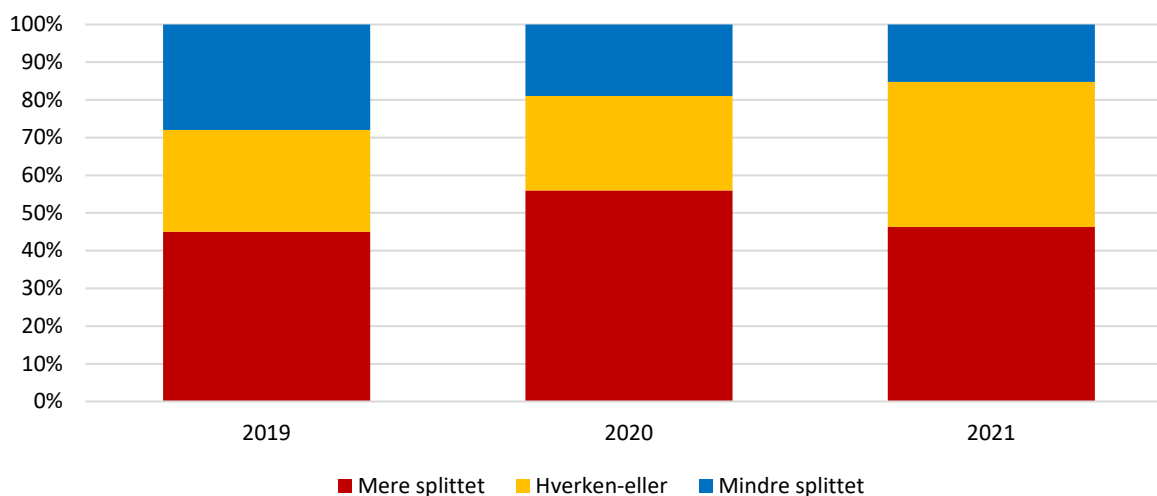
Figur 44: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 20 år. Procent (2014-2021).

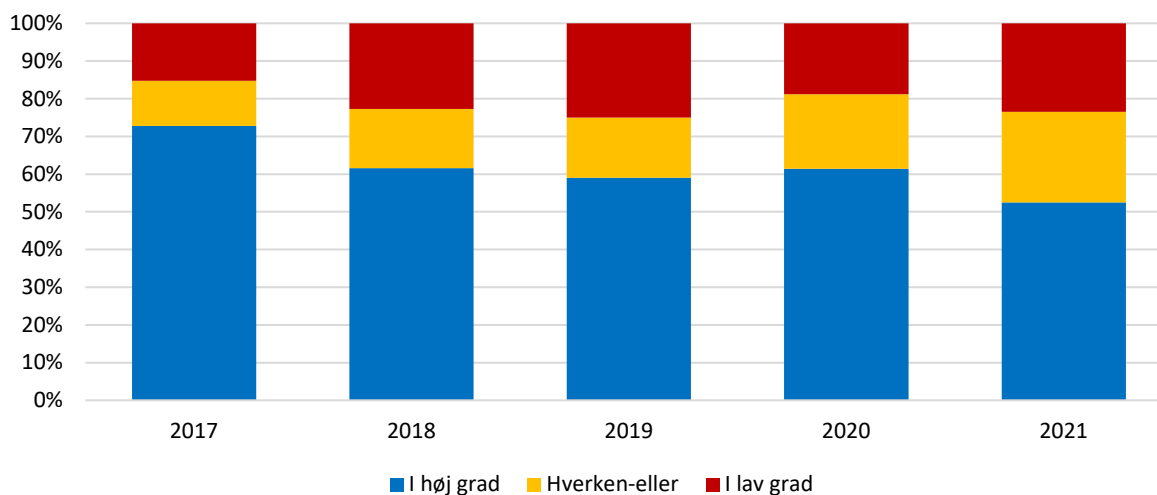
Figur 45: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 50 år. Procent (2018-2021).

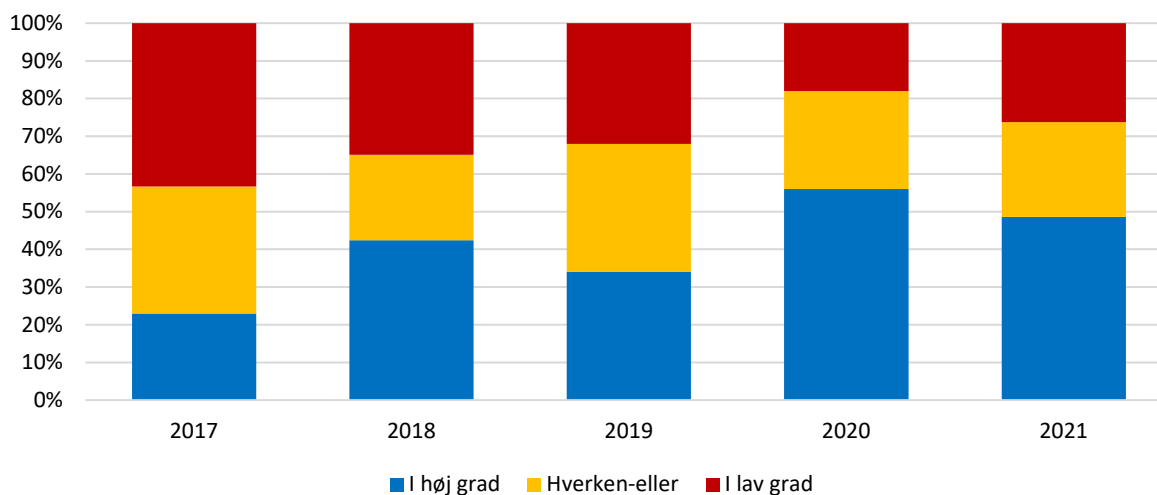
Figur 46: Hvorvidt respondenterne vurderer, at Vesten til være mere eller mindre splittet om fem år. Procent (2019-2021).

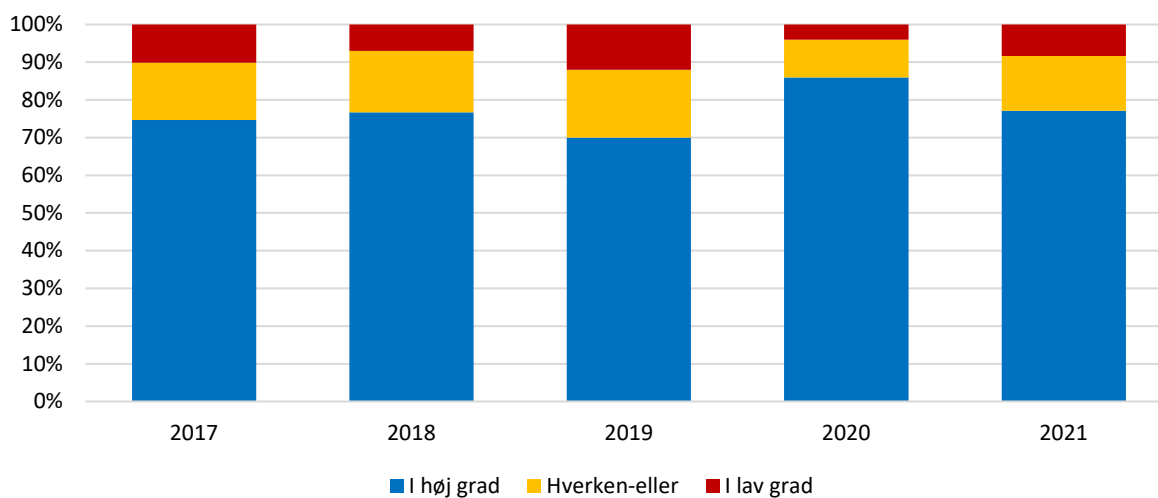
Figur 47: I hvilken grad respondenterne mener, at resultatet af Storbritanniens afstemning om EU-medlemskab vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2021).

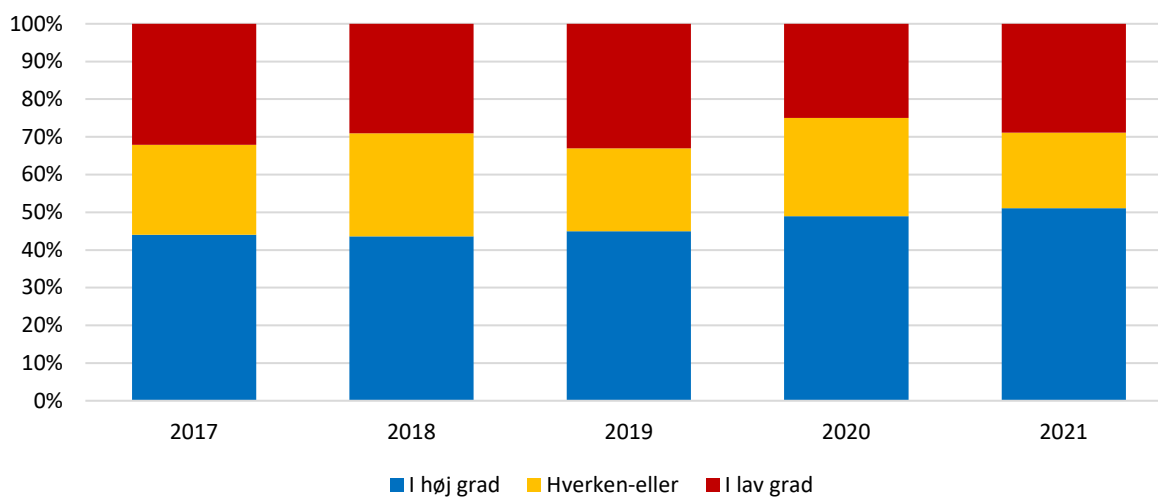
Figur 48: I hvilken grad respondenterne mener, den ikke-demokratiske politiske udvikling i Tyrkiet vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2021).

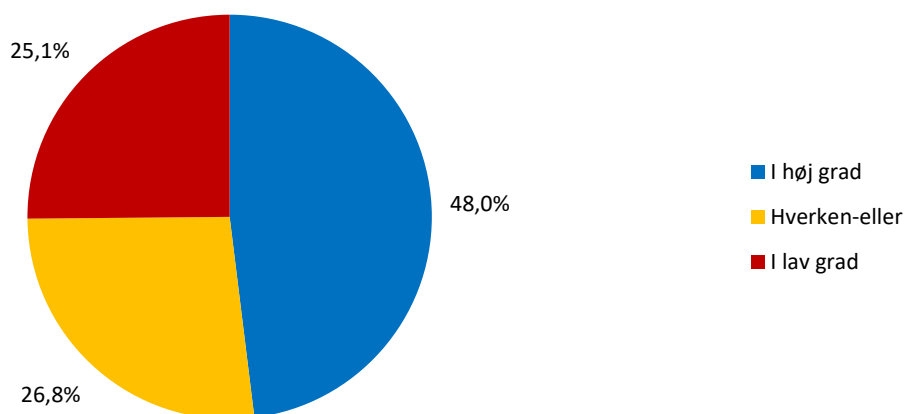
Figur 49: I hvilken grad respondenterne mener, at illiberale tendenser i Østeuropa vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2021).

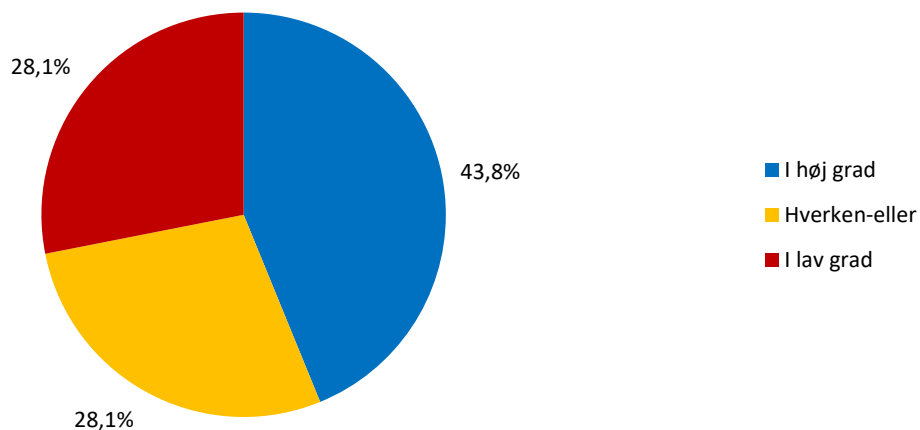
Figur 50: I hvilken grad respondenterne mener, at et mere selvhævdende Rusland vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2017-2021).

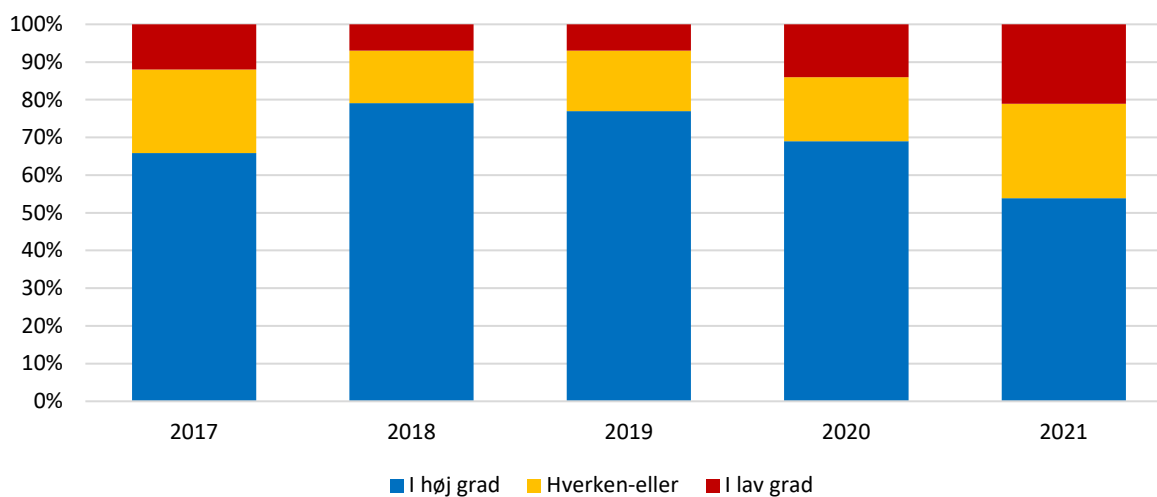
Figur 51: I hvilken grad respondenterne mener, at øget kinesisk indflydelse vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2021).

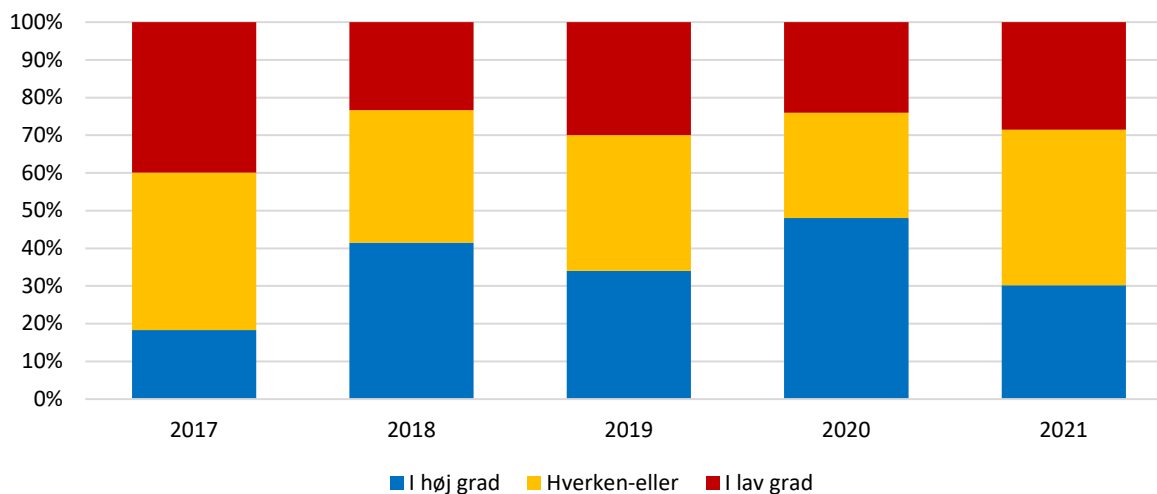
Figur 52: I hvilken grad respondenterne mener, at klimaforandringer vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab. Procent (2021).

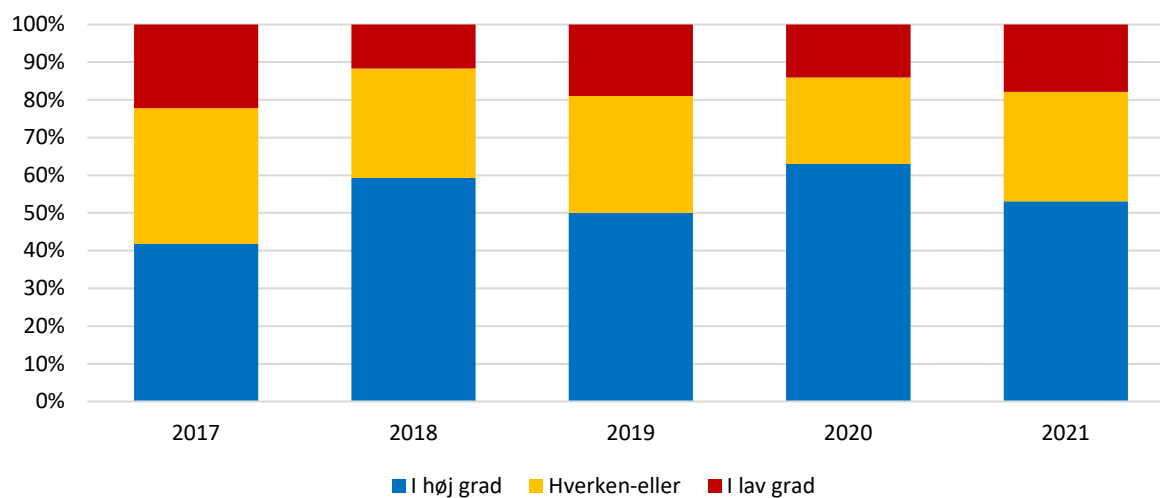
Figur 53: I hvilken grad respondenterne mener, at resultatet af Storbritanniens afstemning om EU-medlemskab vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2021).

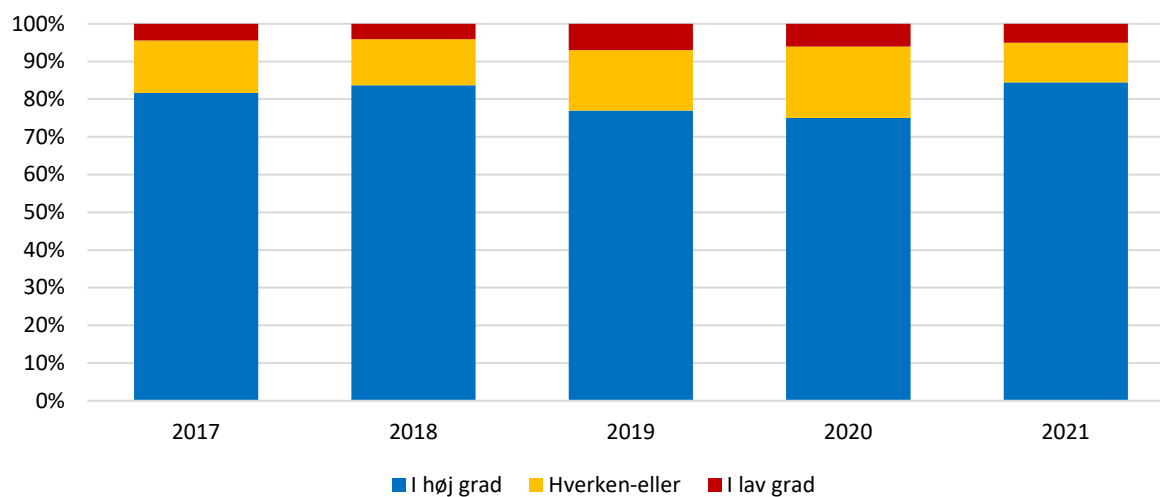
Figur 54: I hvilken grad respondenterne mener, at den ikke-demokratiske politiske udvikling i Tyrkiet vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2021).

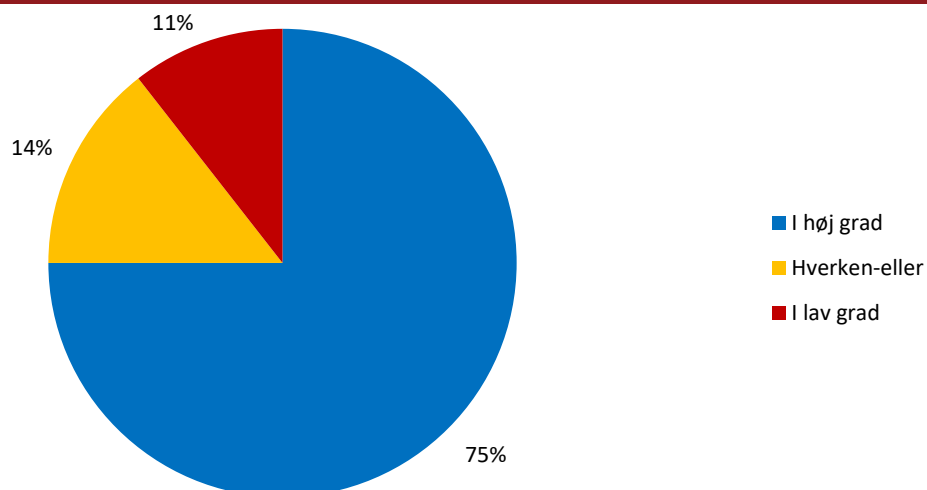
Figur 55: I hvilken grad respondenterne mener, at illiberale tendenser i Østeuropa vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2021).

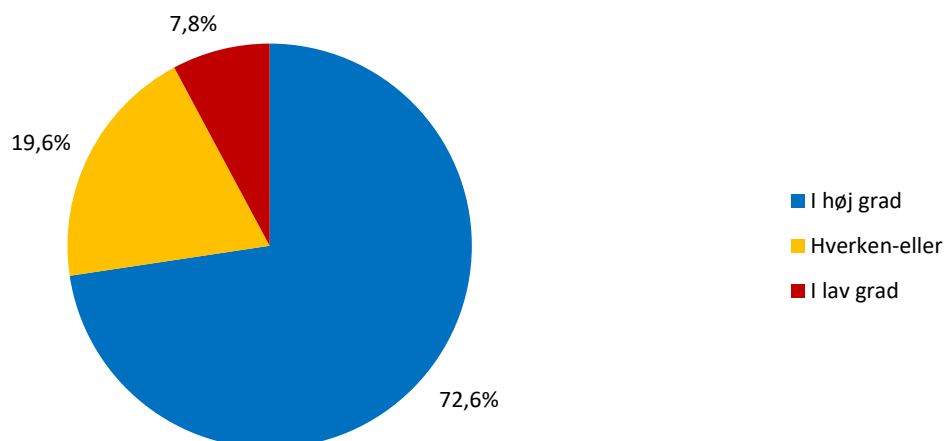
Figur 56: I hvilken grad respondenterne mener, at et mere selvhævdende Rusland vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2021).

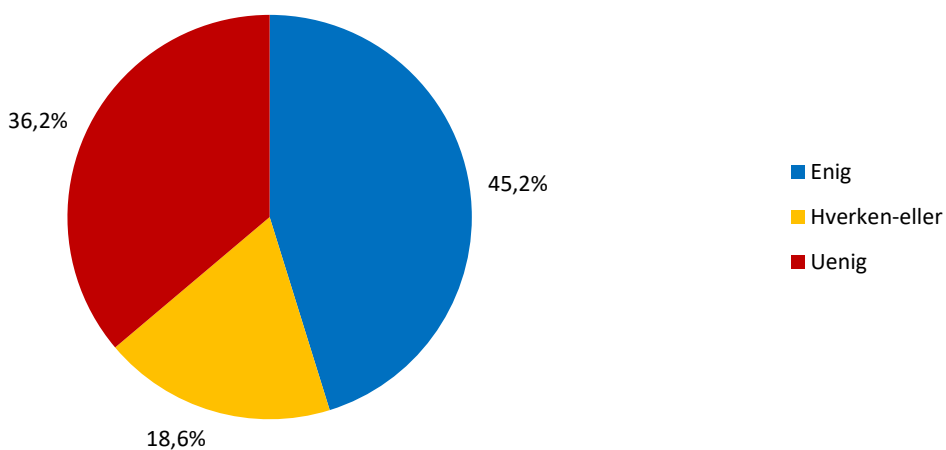
Figur 57: I hvilken grad respondenterne mener, at øget kinesisk indflydelse vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2021).

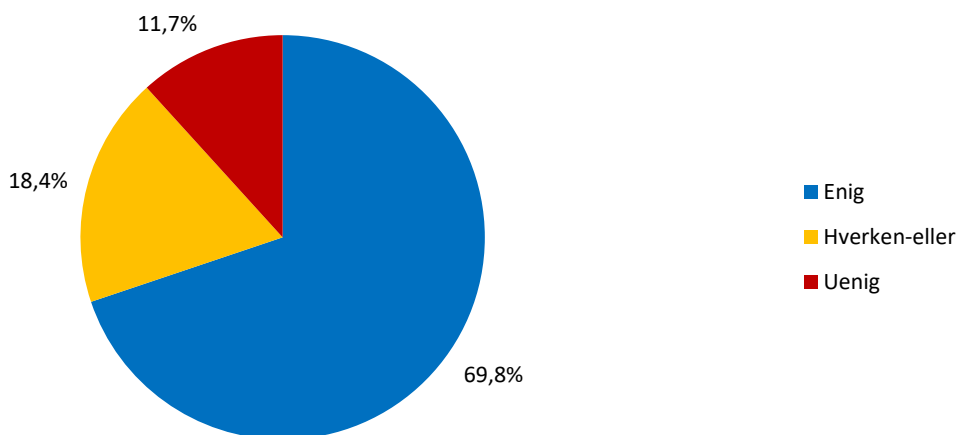
Figur 58: I hvilken grad respondenterne mener, at klimaforandringer vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2021).

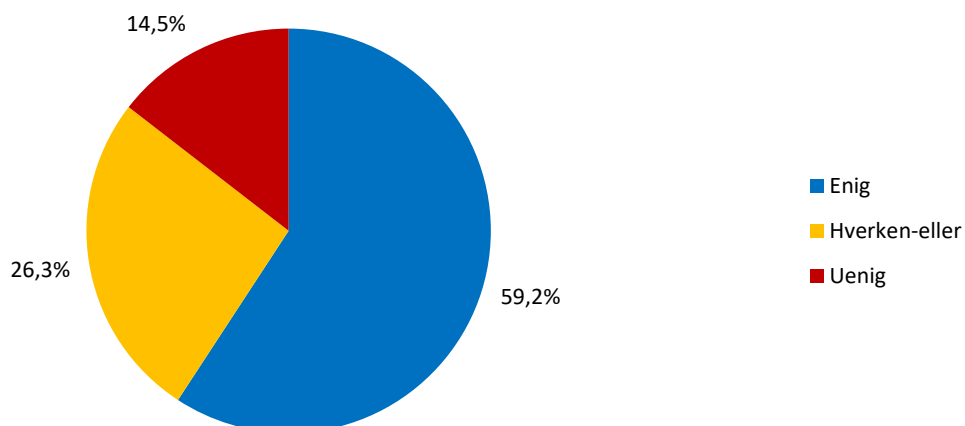
Figur 59: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der vil komme en markant styrkelse af europæisk forsvarssamarbejde inden 2024. Procent (2021).

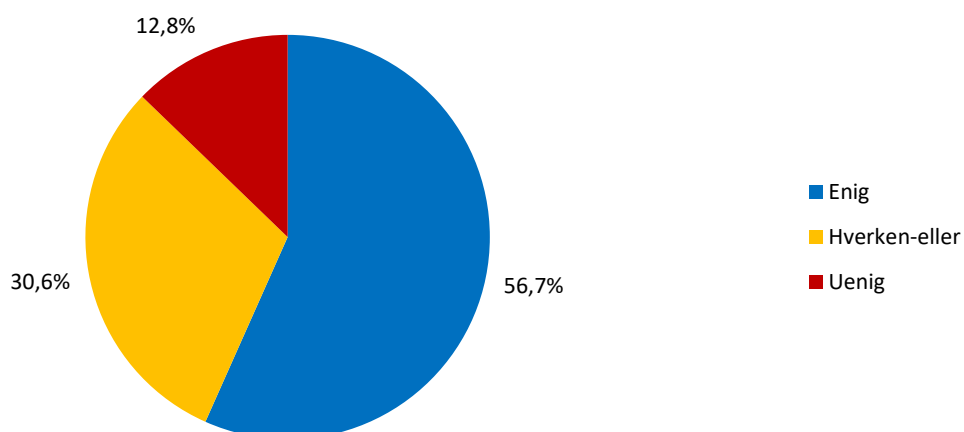
Figur 60: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at tilbagetrækningen fra Afghanistan bør få Danmark til at søge mere samarbejde i EU. Procent (2021).

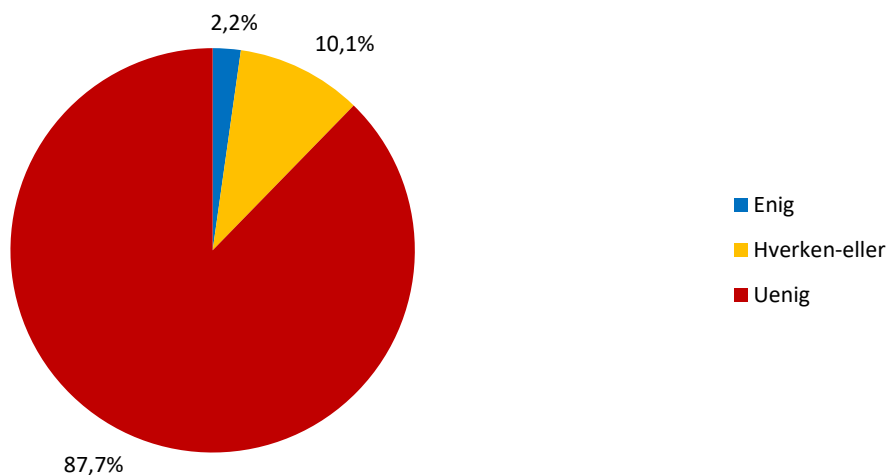
Figur 61: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at tilbagetrækningen fra Afghanistan bør få Danmark til at søge mere bilateralt samarbejde med europæiske stater. Procent (2021).

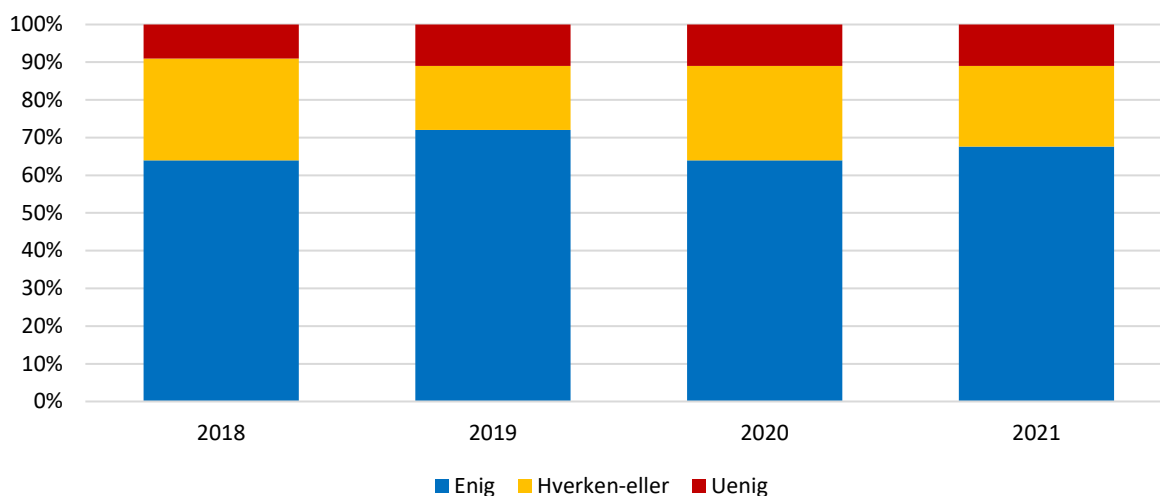
Figur 62: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at tilbagetrækningen fra Afghanistan bør få Danmark til at søge mere samarbejde i FN-regi. Procent (2021).

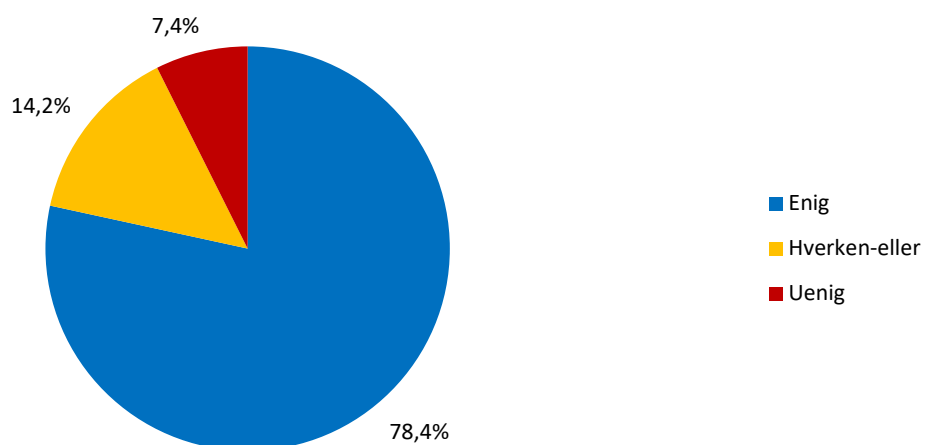
Figur 63: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at tilbagetrækningen fra Afghanistan bør få Danmark til at reducere dets internationale samarbejde. Procent (2021).

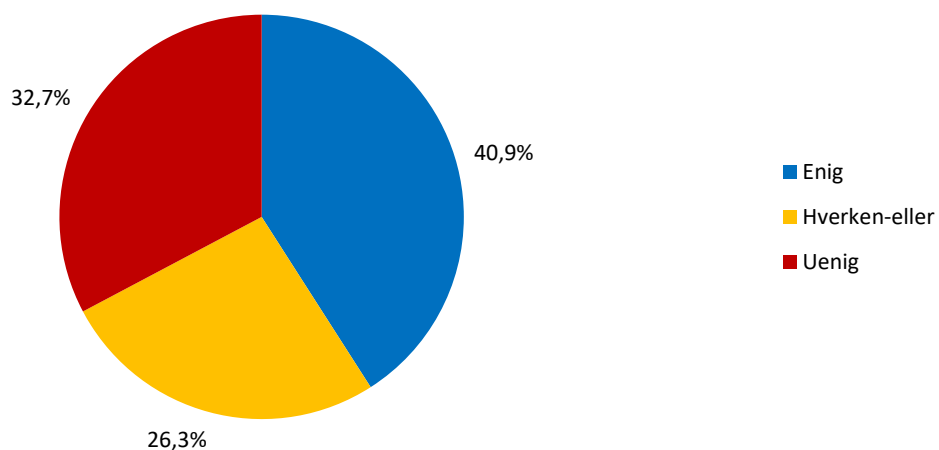
Figur 64: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at de udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategier (2017-2018 og 2019-2020) er nyttige. Procent (2018-2021).

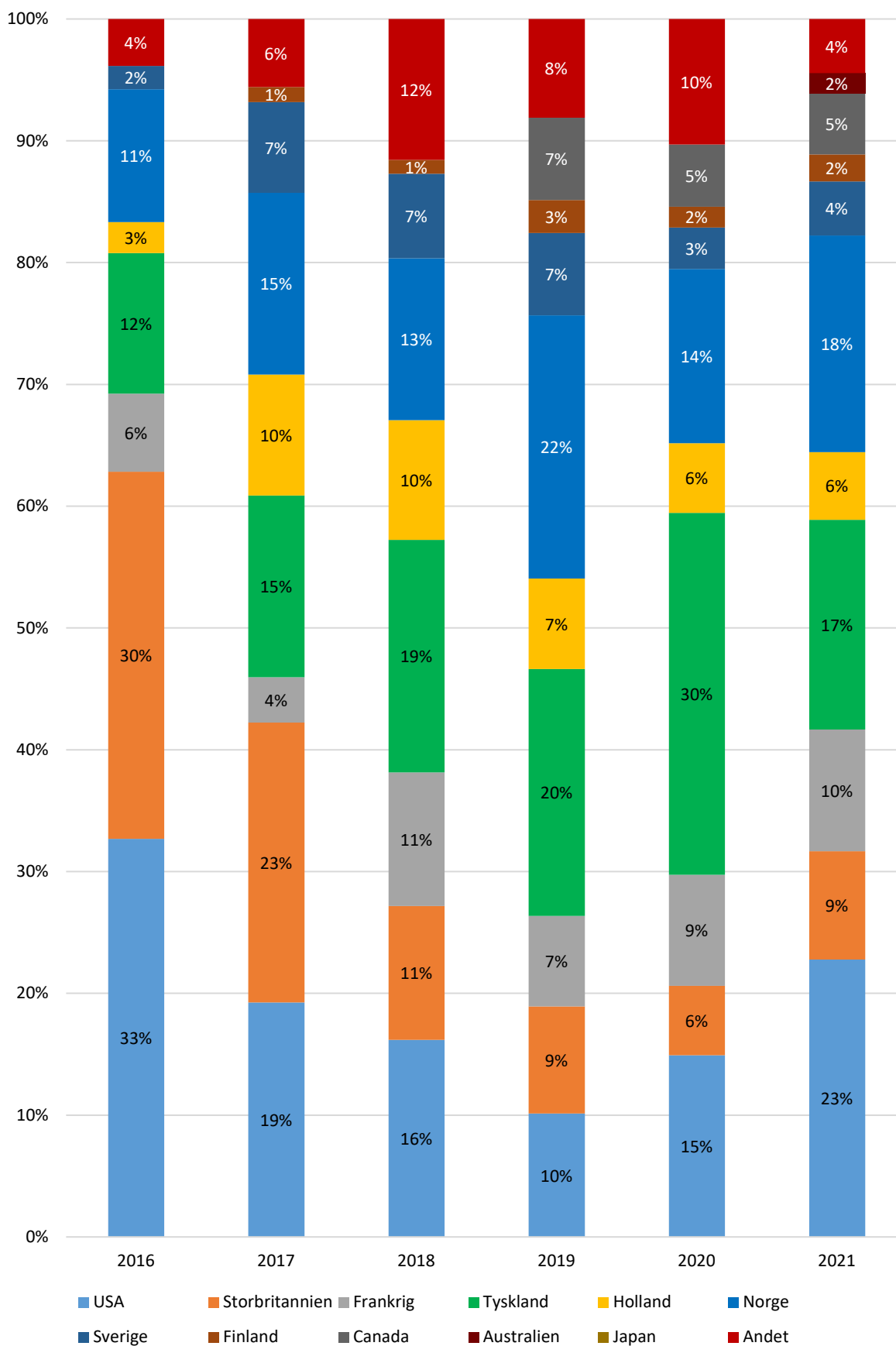
Figur 65: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er behov for en ny udenrigs- og sikkerhedspolitisk strategi. Procent (2021).

Figur 66: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er behov for en værdibaseret udenrigs- og sikkerhedspolitisk strategi. Procent (2021).

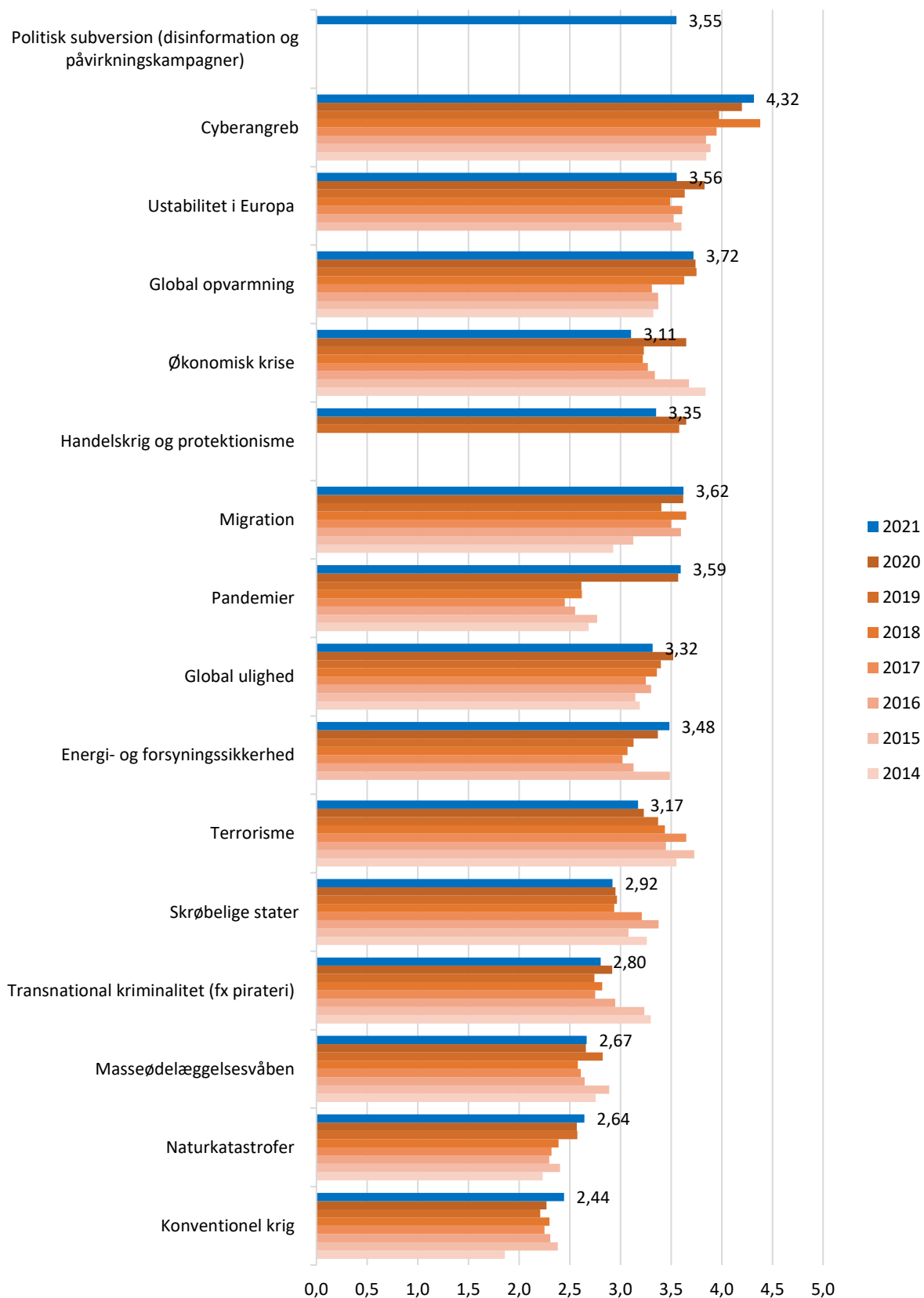
Figur 67: Hvilket land respondenterne mener bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Procent (2017-2021).

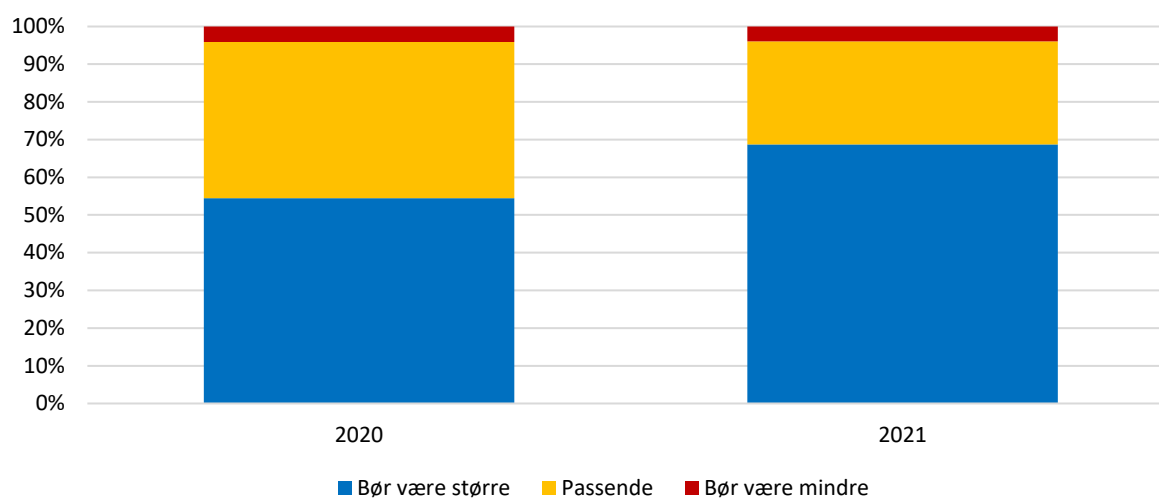
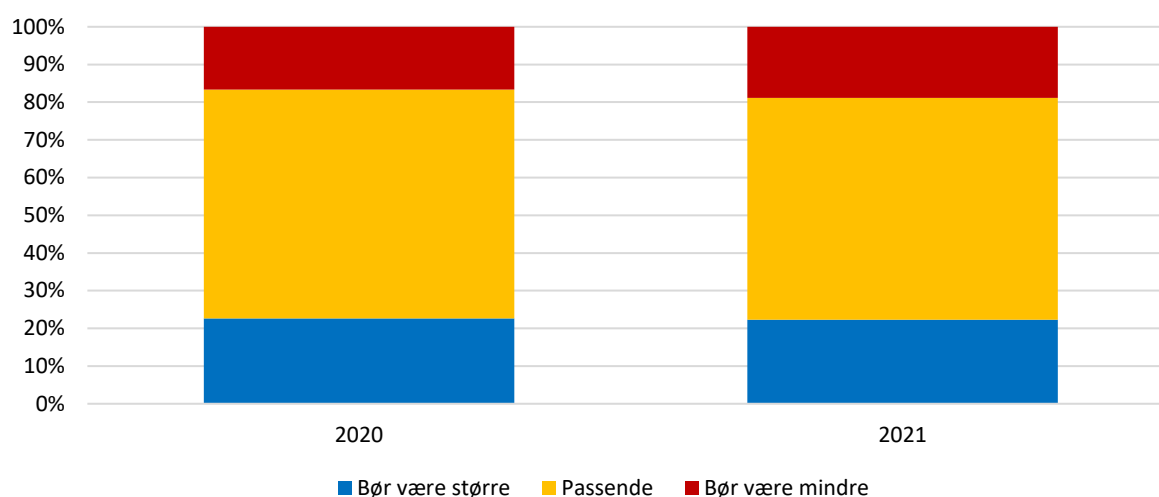
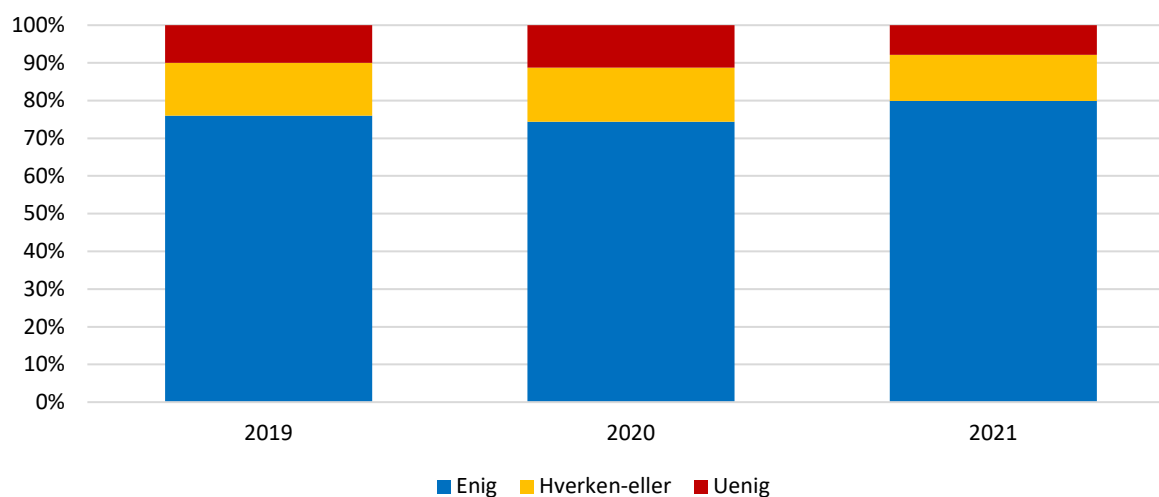

3.2

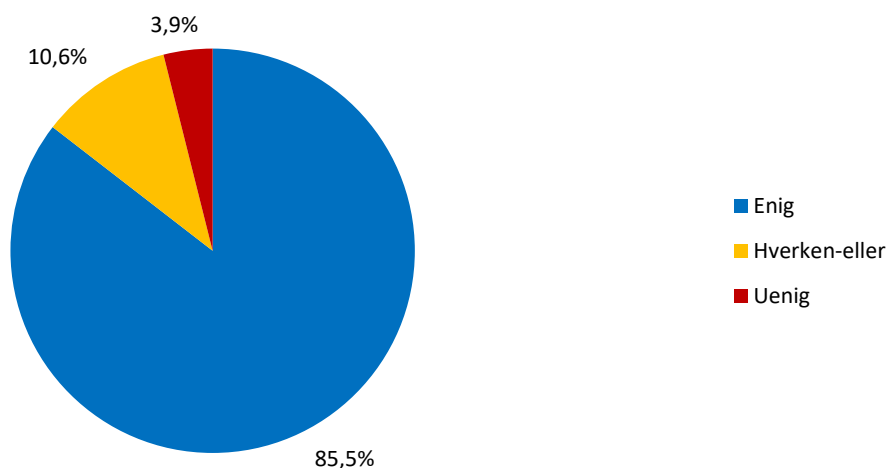
Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitiske udfordringer og prioriteter

Figur 68: hvilken grad respondenterne mener, at nedenstående forhold udgør en trussel mod Danmark (2014-2021). Gennemsnit. 1= i meget lav grad, 5= i meget høj grad.

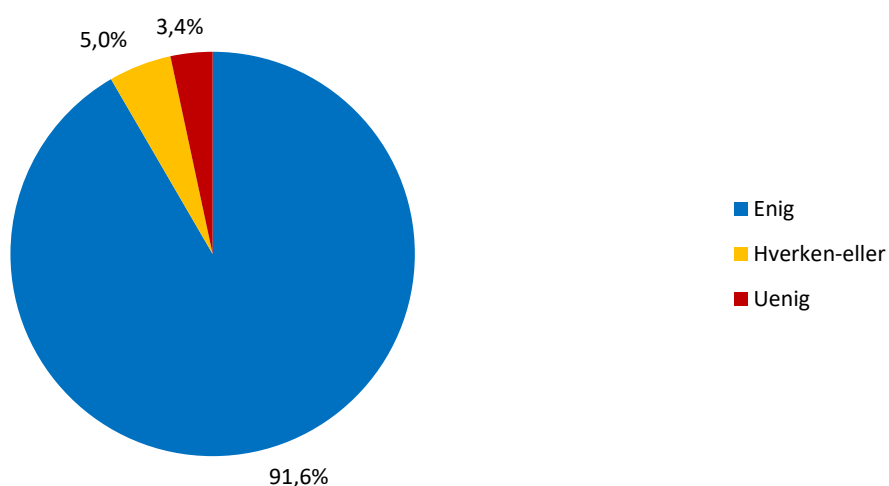

Figur 69: Respondenternes vurdering af Danmarks bidrag til NATO's kollektive forsvar. Procent (2020-2021).**Figur 70: Respondenternes vurdering af Danmarks bidrag til militære operationer i det globale syd. Procent (2020-2021).****Figur 71: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i kollektivt forsvar af NATO's territorium end i dag. Procent (2019-2021).**

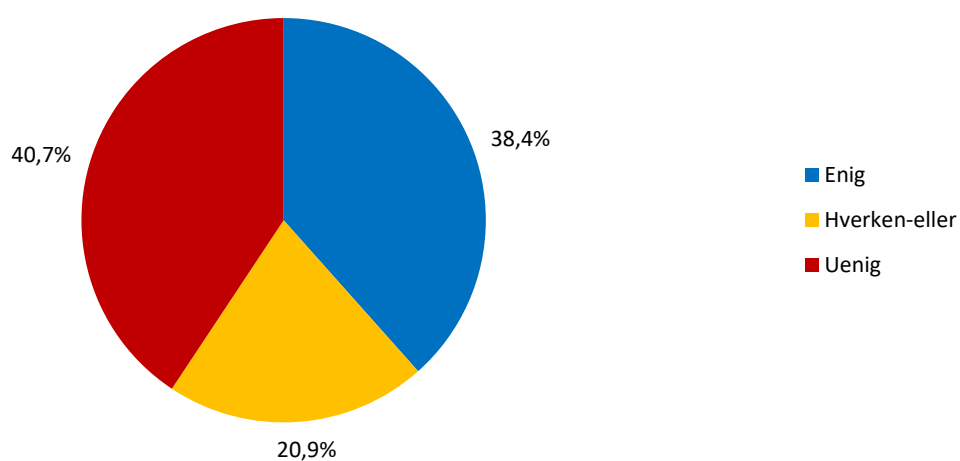
Figur 72: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i beskyttelse af EU's ydre grænser. Procent (2021).

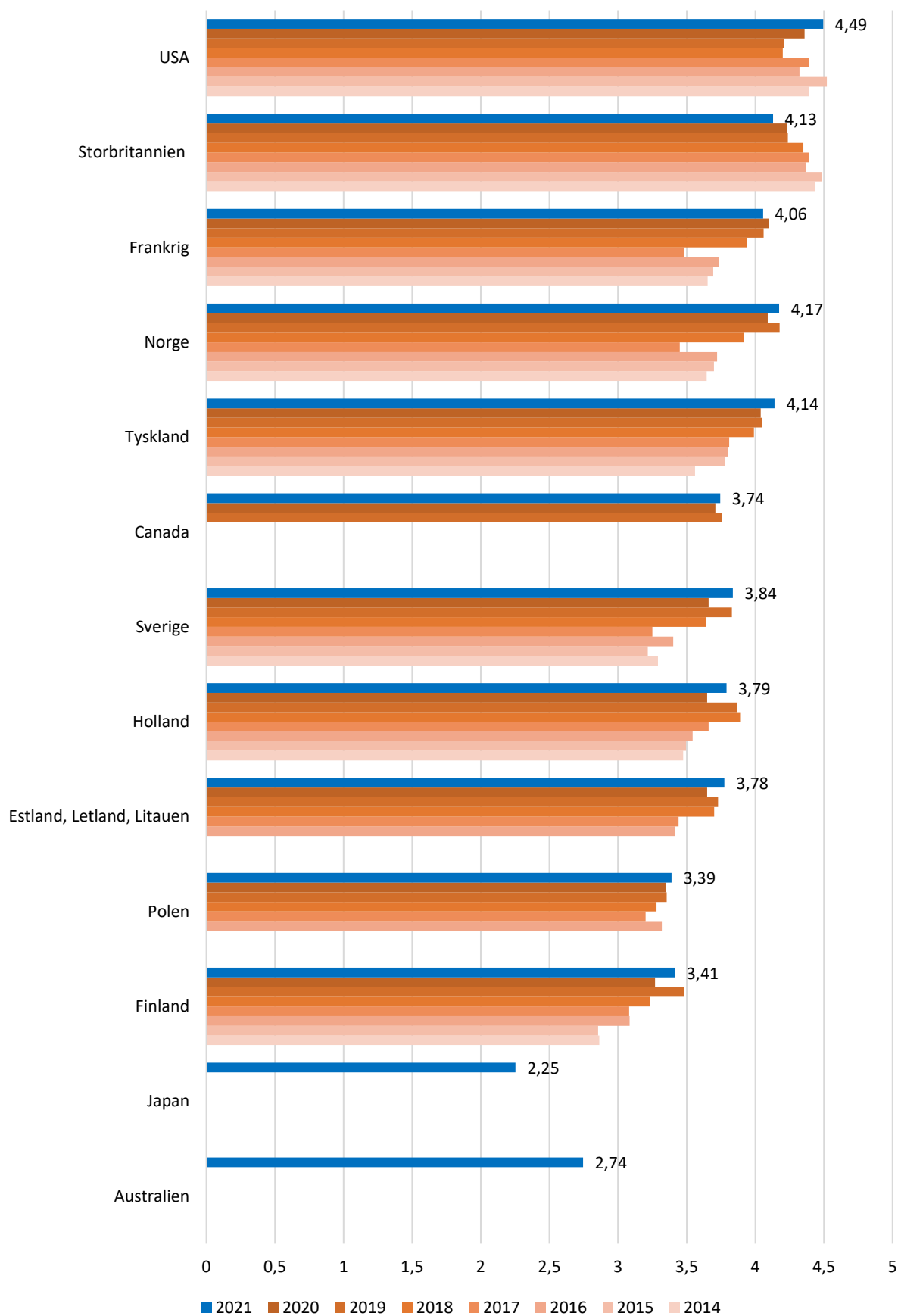
Figur 73: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i suverænitethåndhævelse i Arktis. Procent (2021).

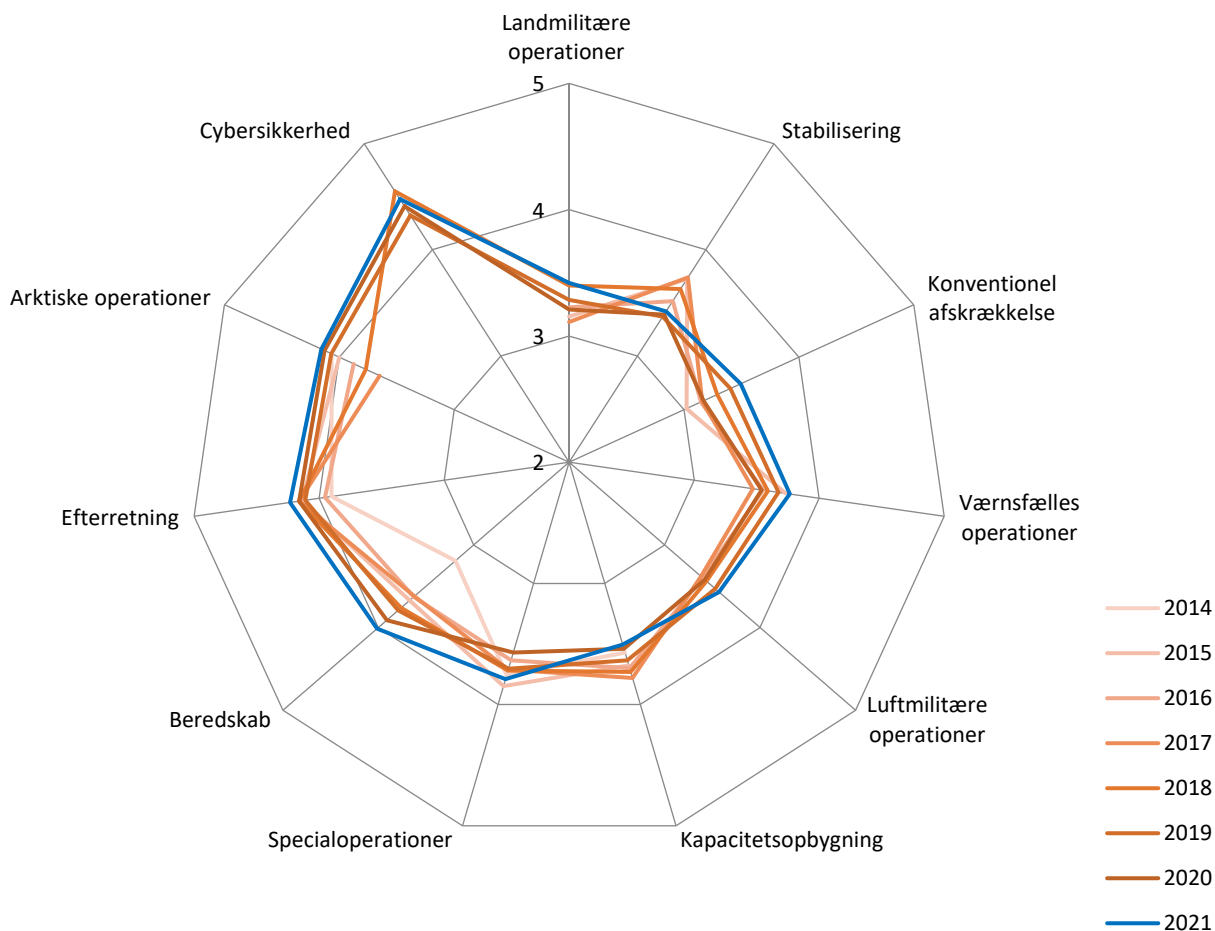
Figur 74: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i internationale operationer i Indo-Pacific. Procent (2021).

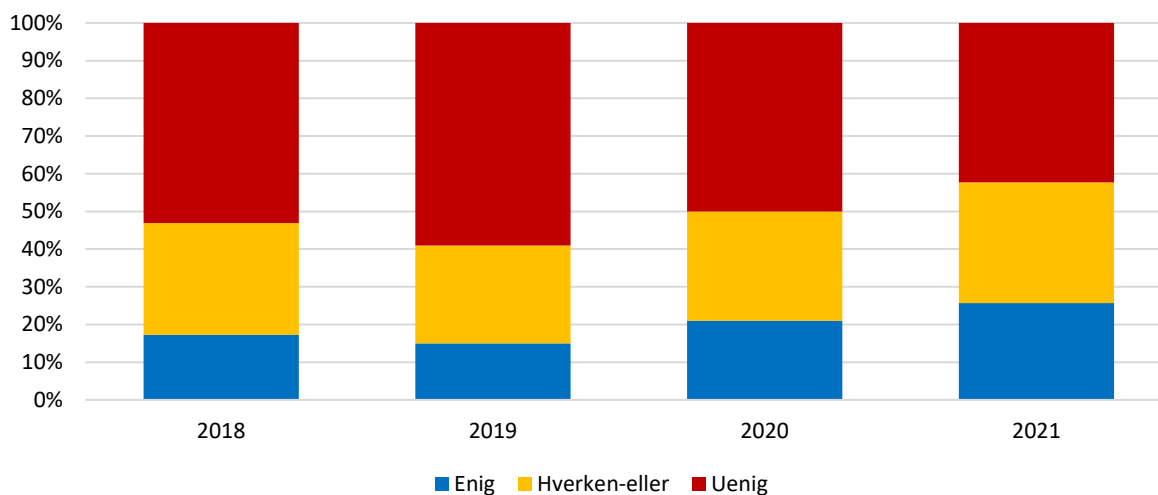
Figur 75: I hvilken grad respondenterne mener, at det danske forsvar har fordel af at operere militært sammen med følgende lande. Gennemsnit (2014-2021). 5= i meget høj grad, 1= i meget lav grad.

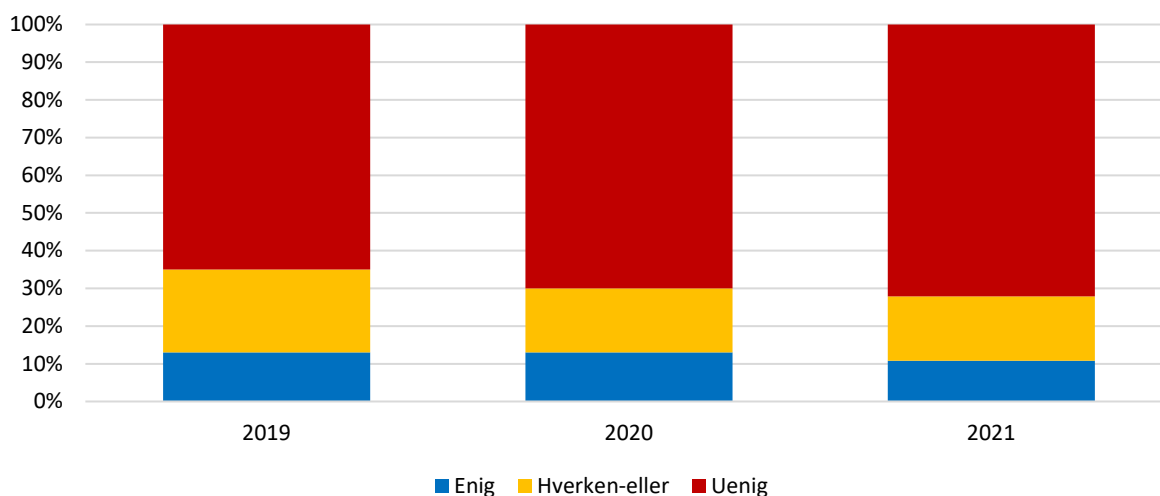
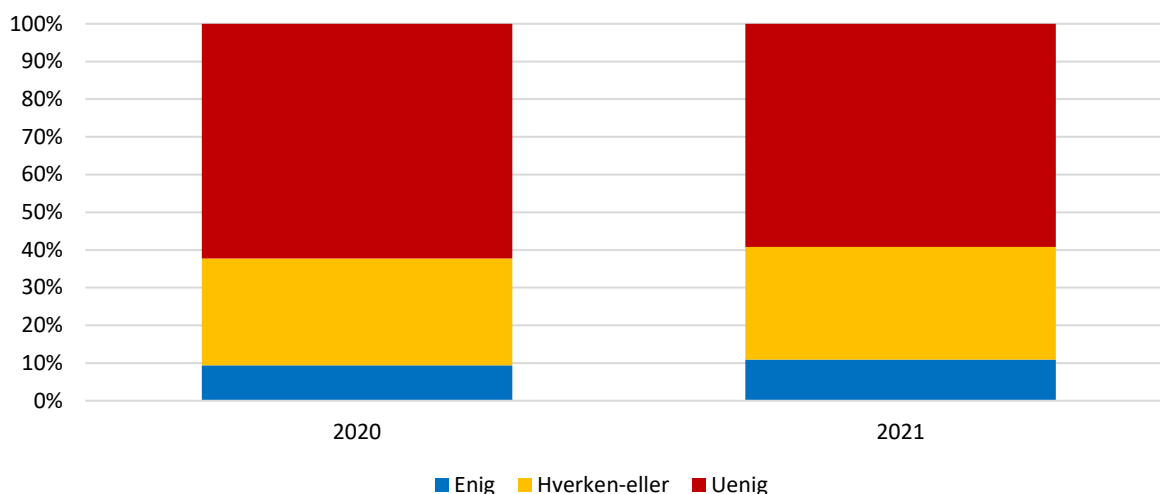
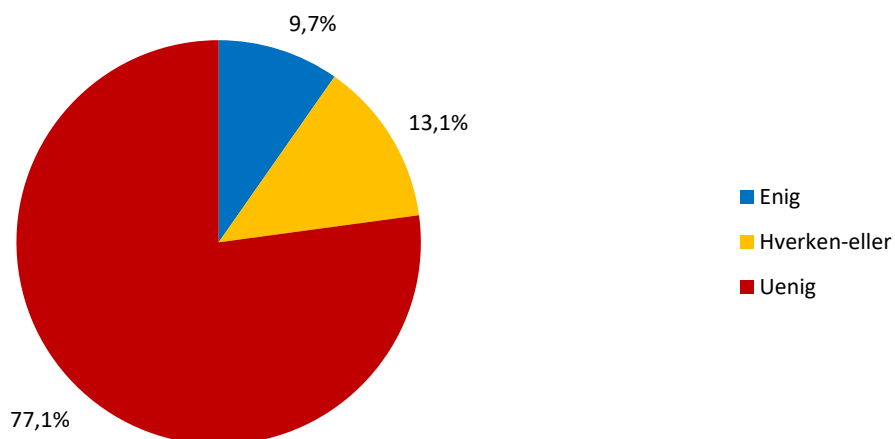

Figur 76: I hvilken grad respondenterne mener, at Forsvaret har behov for at udvikle sine kapaciteter på følgende områder inden for de næste fem år for at kunne imødegå nye trusler. Gennemsnit (2014-2021). 5= i meget høj grad, 1= i meget lav grad.

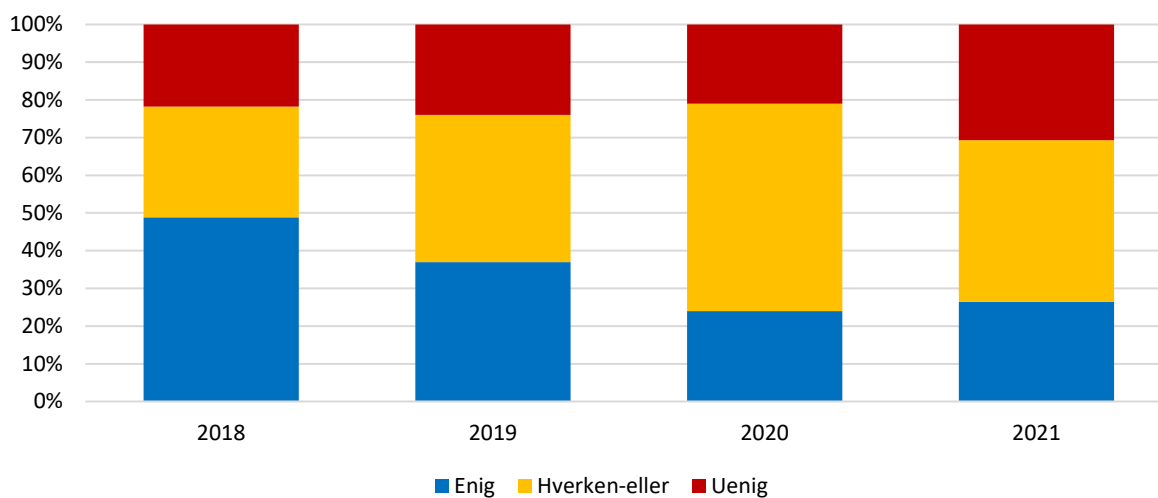

Figur 77: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er for stort et fokus på syd-dagsordenen i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2021).

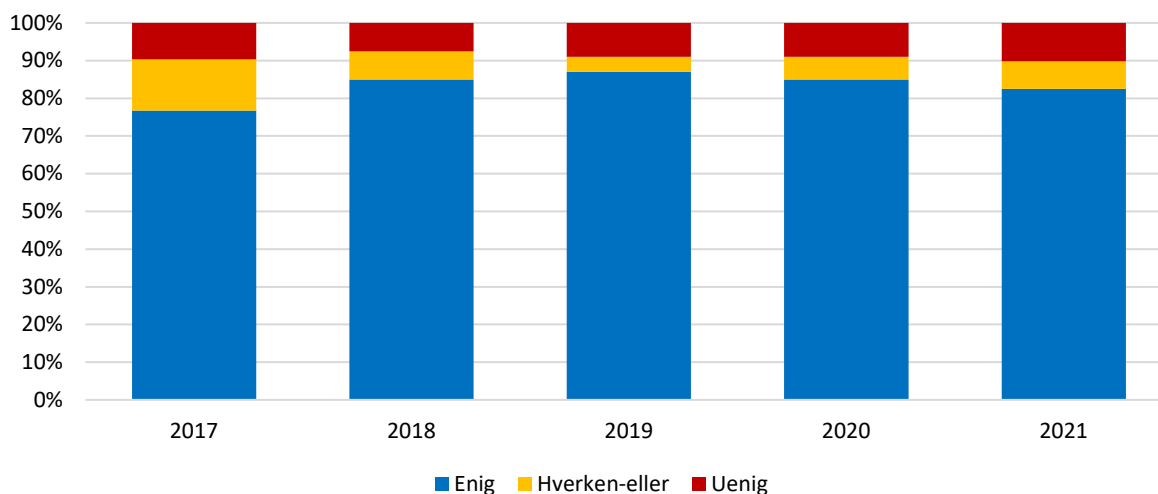

Figur 78: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er for stort et fokus på nord-dagsordenen i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2019-2021).**Figur 79: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er for stort et fokus på beredskab og totalforsvar i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2020-2021).****Figur 80: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er for stort et fokus på cyber- og informationssikkerhed i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2021).**

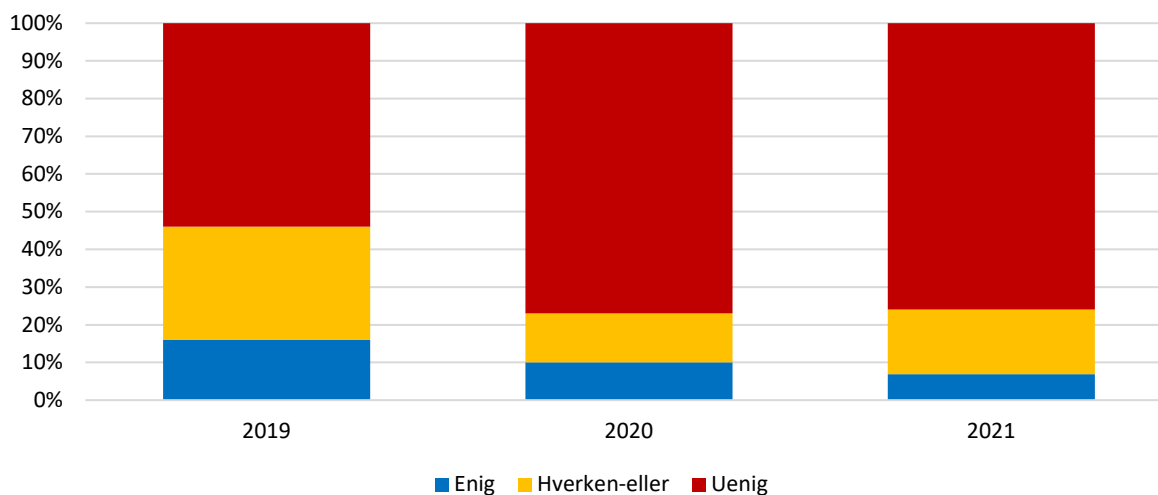
Figur 81: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er en passende balance mellem de tre værn i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2021).

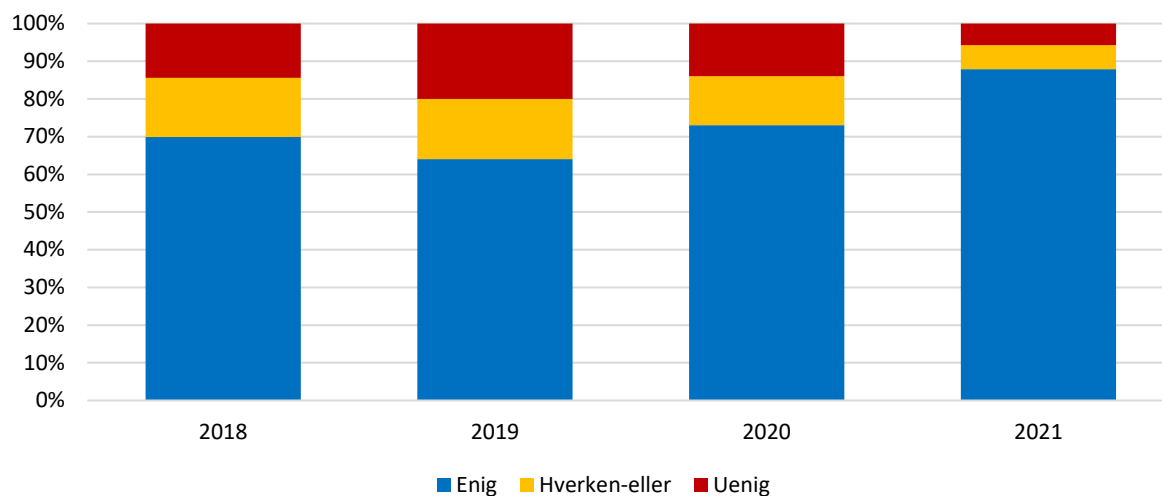
Figur 82: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske EU-forsvarsforbehold bør afskaffes. Procent (2017-2021).

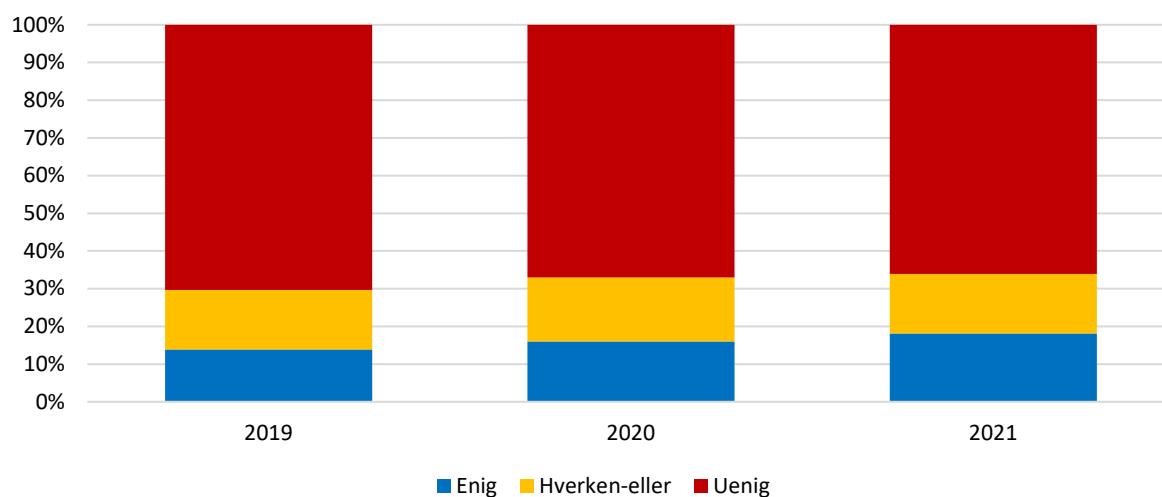
Figur 83: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske EU-forsvarsforbehold vil komme til afstemning i indeværende valgperiode. Procent (2019-2021).

Figur 84: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at forsvarsbudgettet vil blive yderligere forøget i den næste forligsperiode fra 2024. Procent (2018-2021).

Figur 85: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at forsvarsbudgettet vil nå op på 2% af BNP i løbet af næste forligsperiode fra 2024. Procent (2019-2021).

Appendix A

Revisioner og tilføjelser i Sikkerhedspolitisk Barometer 2021 i forhold til 2020-versionen (nummereringen henviser til spørgsmålenes numre i det udsendte survey):

- 1.4: Under spørgsmålet, "Hvor enig eller uenig er du i, at følgende kinesiske aktiviteter udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Danmark?" er kategorien "Kinas brug af økonomiske og handelspolitiske pressionsmidler" tilføjet.
- 1.5: Spørgsmålet "Nogle stater bruger migrationsstrømme som sikkerhedspolitisk værktøj (fx Belarus). Vil dette være et større eller mindre problem om fem år?" er blevet tilføjet.
- 1.6: Under spørgsmålet "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn? - Arktis bør prioriteres højt i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik" er ordet Grønland erstattet med Arktis ift. 2020-versionen.
- 1.6: Under spørgsmålet "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?" er der tilføjet to nye udsagn: "Den globale konkurrence mellem USA og Kina vil skabe øgede spændinger i Arktis" og "NATO bør spille en større rolle i Arktis".
- 1.7: Både under spørgsmålet "I hvilken grad mener du, at følgende udviklinger vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab?" og spørgsmålet "I hvilken grad mener du, at følgende udviklinger vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik?" er der tilføjet to nye 'udviklinger': "Øget kinesisk indflydelse" og "Klimaforandringer".
- 1.7: 'Udviklingen': "Resultatet af Storbritanniens udmeldelse af EU (Brexit)" er ændret fra "Resultatet af Storbritanniens afstemning om EU-medlemskab" ift. 2020-versionen.
- 1.7: Der er tilføjet et nyt spørgsmål med to udsagn: "Donald Trump vil genvinde posten som USA's præsident i 2024" og "Der vil komme en markant styrkelse af det europæiske forsvarssamarbejde inden 2024."
- 1.7: Der er tilføjet en række tematiske underspørgsmål om konsekvenserne af tilbagetrækningen fra Afghanistan for Danmark.
- 1.8: Der er tilføjet to udsagn vedrørende behovet for en "ny udenrigs- og sikkerhedspolitisk strategi" samt behovet for en "værdibaseret udenrigs- og sikkerhedspolitisk strategi."
- 1.9: Japan og Australien er tilføjet som foregangslande.
- 2.1: Kategorien "Udfordringer mod den internationale regelbaserede orden" udgår, og "Politisk subversion (desinformation og påvirkningskampagner)" inkluderes.
- 2.1: Kategorien "fejlslagne stater" er omdøbt til "skrøbelige stater."
- 2.2: Tre typer af operationer er tilføjet som muligheder: "Beskyttelse af EU's ydre grænser", "Suverænitets håndhævelse i Arktis" og "Internationale operationer i Indo-pacific."
- 2.3: Japan og Australien er tilføjet som mulige operationspartnere.
- 2.4: "Rummilitære operationer (space)" er tilføjet som område.
- 2.5: Der stilles en række tematiske spørgsmål til det kommende forsvarsforligs prioriteringer ift. aktører, områder og militære operationer.